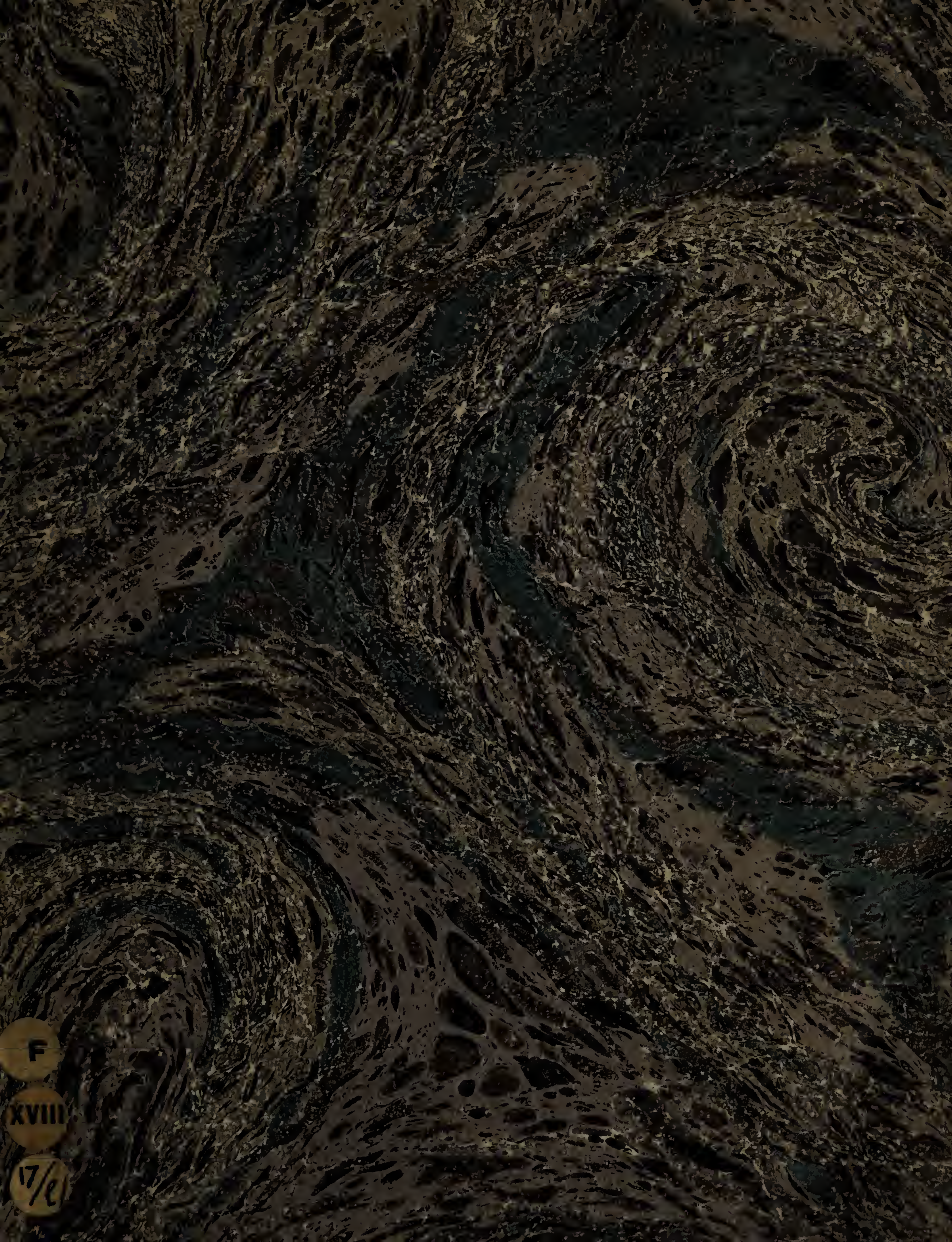

MARTINI

LISTER

MEDICINÆ DOCTORIS

LONDIN. CELEBERR.

TRACTATUS

DE

VARIOLIS

VARIIS HISTORIIS ILLUSRATUS,

EDITIO NOVISSIMA.

GENEVÆ,

Sumptibus PERACHON & CRAMER.

M. DCCXXVII.

MARTINI LISTER M. D. TRACTATUS DE VARIOLIS.

DISQUISITIONEM hanc de *variolis* libenter aggredior; quòd morbus jam popularis eſt; & ſi non ita eſſet, in hac tamen longè maxima totius Europę urbe ſemper (ut ex mortuorũ rationibus publicis, hebdomadatim editis) graſſatur; quamvis nunc temporis multo infeſtior ſit, quàm à decem retro annis. Deinde, quòd præclarum exemplum ſit uſûs & naturę ductuum glandularum excretoriorum de quibus in ſuperiore exercitatione anatomica atque alibi olim tam multa diximus.

Novum autem *morbi genus* eſt, & licet antiqui aliquam de his puſtulis mentionem fecerint, prout nonnullis ſcriptoribus viſum eſt; ea certè admodum exigua eſt, & dubia, ut certum ſit vix illis temporibus fuiſſe talem morbum: negligentiſſimi ſanè habendi eſſent, ſi tam ingens, cõmune, frequens malum ita ex toto ſilentio involviſſent. Illud verò ſatis demonſtrat hunc morbum novum eſſe, quòd in multis mundi partibus nuſquam viſus fuit, ut apud Indos Occidentales, ubi nunquam apparuit, niſi poſtquam Hiſpani eò pervenêre; ſiquidem per contagionem Æthiopis cujuſdam illuc delati, magnam Indorum partem ſuſtulit. Atque hoc atteſtatur idoneus autor, nempe ille Olyſipponenſis *R. à Fonſeca*.

Illud autem extra controverſiam eſt, hunc morbum ab Arabibus ſeculo ferè duodecimo primùm deſcriptum eſſe; à quibus ejus notitiam ac curam habuimus, mirabile ſanè quanta accuratione illum nobis tradiderunt.

Adi, ſis, *Avicennam*, *Meſuem*, *Raſin*, *Alſaharavium*; diligenter attende ad ea, quæ de Variolis ſcripſerunt; confer cum tuis: deinde, dic mihi, quid noſtri homines adjecerint novi; Tu qui aliter ſentis, expedi, ſi poſſis novas rationes aut morbi, aut curationis: minimè quidem; ſcio, non potes, quorſum itaque illa autoribus ſuis accepta non retuliſti? At cauſas, ais, morbi tam funeſti ex novis hypotheſibus explicatum ivi: ita quidem; at hæc quoque tua ex Arabum ſchola ſumpta ſunt, prout mox oſtendam; nec tanti ſunt, profectò illorum induſtriam in morbis deſcribendis, curandiſque laudo; doctrinam verò non magnopere approbo.

Cùm verò hujus morbi *pathologiam* imprimis inſtituere decreverim, ejus præcipuas conditiones & prognoſtica enarrare oportuit. At ea videre poteris apud *Avicennam*: minutias non ſector; at ſi Antiquorum oſor es, adi, ſis, *Melchior. Sebizium*, qui doctè admodum, & omnium longè operoſiſſimè de variolis medio hoc ſeculo ſcripſit, nec patitur inſtituti noſtri brevitas, ut illa tranſcribam.

Cauſa autem hujus mali ſic exponitur apud *Avicennam*; nempe quandoque in ſanguine accidere *Ebullitionem* putredinoſam quandam, *de genere Ebullitionum quæ accidunt ſuccis uvæ* putà. Atque in hac ſanguinis ebullitione talia accidentia fiunt, qualia in *Muſto*, ita ut partes eorum ab invicem diſcernantur, ab hac verò ebullitione expellitur ab eo illud, quod admiſcetur ei de reliquis menſtruorum, aut quod ex cibis fæculentis & malis generatum ſit. Et variolæ ſunt quaſi modus quidam criſis, ita *Raſes* quoque, at paulo expreſſius loquitur; de *depuratione* ſanguinis ab hac ebullitione, per quam partes *heterogeneæ ab homogeneis* ſeparantur, ac ſejuunguntur, vultque puerorum & infantium maximè ſanguinem præ adultis & ſenibus muſto correſpondere, item ad eundem modum *Meſues* rem exponit; craſſum ſanguinis à puro ejus ſequeſtrari, vi ebullitionis, criticèque expelli de venis, & effundi per univerſa corporis membra occulta & manifeſta: ſanguine remanente depurato.

Atque hæc eſt ipſiſſima doctrina fermentationis, ut volunt, *novitia*, apud noſtros homines toties decantata, concordant itaque mirum in modum inter ſe Avicenna, reliqui Arabes, noſtrique homines; nempe hanc ebullitionem eſſe *putredinoſam* ſive corruptivam, * craſsùmque ſanguinis vi ejus extrudi, ſive id ſit connatum venenum, ſive aliunde ex vitioſis alimentis generatum.

At *Willis* inſuper & privatim de ſuo penu addit, innata variolarum ſemina [quæ, ut dictum eſt, ex menſtruis muliebribus orta eſſe credidit] in cerebro & ſpinali medulla potiſſimùm recondi; adeòq; *ſpiritus animales* miaſmate primùm corripi, & venenum exinde in ſanguinem transferri.

Hujus autem rei hanc rationem exhibet laudatus vir; nempe cùm iſtiuſmodi venena in partibus ſpermaticis primùm concepta ſint, veriſimile eſt, illa uſq; latere in iiſdem, at hęc ratio exigui momenti eſt, nam illa partium diviſio in ſpermaticas & ſanguineas, prout ſupra expoſitum eſt, non admittenda eſt. Deinde quare non tota ſpinalis medulla doleat, ſed lumbi tantùm imi; an ibi ſedes connati veneni? at cur non totum cerebrum, ſed potius frons tantum & tempora dolorem hunc pulſatorium ſentiant? Quod

* Quando accidit in ſanguine ebullitio, ſecundum ſemitam putredinis cujuſdam, i. e. ad modum alicujus rei putreſcentis. Avicen. Generantur è ſanguinis putredine, ejuſque ebullitione, Alzaharav.

Quod ad menſtrua ſeminia venenata [quę plerique omnes Medici ut originalem cauſam poſuerunt] atque ab iiſdem prędiſpoſitionem perpetuam in humano genere ad variolas,attinet; dico , omnino nullum in illis naturaliter inquinamentum eſſe ; ſed æquè inocua eſſe,ac hominum ſalivam, aut reliquam ſanguinis maſſam,unde orta ſunt: ſalva religione hæc profero ; cùm plerique Judęorum ritus (ut doctiſſimus *Spencer* nobiſcum exhibuit) pueriles & populariter inſtituti fuerint; nempe ex præjudiciis vicinarum nationum,atq; ita à Deo permiſſa eſt illa opinio de contaminatione à mulieribus menſtruatis, munditiei ac caſtitatis causâ , ne fœminas nimiùm deperirent. Arabes autem in hac opinione Judæos ſequuti ſunt, ſed hæc mittamus.

Deinde, ſi illud verum eſſet, fœminę adultæ vehementiùs afficerentur , quàm mares; maximè ſi menſtruis inſtantibus, ſcil. ubi illa turgent, & in utero accumulantur,variolis corriperentur,venenum itaq; uterinum fictitium eſt, & vili ſuperſtitione deductum. Quod ad ſpiritus verò animales attinet,quos idem vehementer affici in hoc malo vult ; hæc illa altera noviſſima Hypotheſis eſt,*à rerum* (ſcil.) *natura petita,& rationi* mirificè congruens. At *Willis* primùm illam excogitavit; aliiq; nuperi ſcriptores eam ſibi falsò arrogârunt,tanquam ſuum eximiũ & nobiliſſimum inventum, nempe quemadmodum calor innatus in uvę ſucco illas turbas excitat,donec is ab iſtis fęculentiis liber ſit;ita ille ſpiritus animalis dominator,infectu quodam venenoſo implicitus,vi & armis ſeſe extricare conatur: variolæ verò victoriæ partæ ſpolia opima ſunt. At hæc ludicra & nugatoria comenta ſunt; hujuſq; fabulæ tædet,ubi ſpiritus animalis ſolus Hiſtrionem agit. Seriò agamus,à Procatarctica itaq; interna ad cauſam *primam* & principalem & ipſam hujus morbi *originem* procedamus ,antequam ejus explicationem & fiendi modum ex cauſa proxima & conjuncta aggrediamur ; ſi ea fortè inquirendo in tantis tenebris inveniatur.

Illud quidem veriſſimum eſt(à primis hujus morbi autoribus traditum,quod ipſi etiam quotidie animadvertimus) *variolas eſſe de ſummè contagioſis ægritudinibus*. Quænam verò fuit prima & peculiaris illa materia contagioſa ſive venenũ, quod primum hominem infecit,atq; humana corpora poſt tot ſecula eadem labe corrupit,ita facile eſt dicere ; certè Prometheo non adfui, cùm Pandoræ pyxidẽ aperiret; ut quæ mala inde egreſſa fuerint,certò cognoſcerem , cauſa quidem primaria hujus mali ac evidens,fateor,valde in obſcuro eſt,ſi tamen conjecturæ noſtræ,certè plauſibili,venia detur quid impræſentiarum mihi in mentem venerit, dicam; nimirum illam infectionem à beſtiola aliquâ vel esâ, vel ab ejus morſu plurimùm genitam fuiſſe,deinde in omnes homines , partim tanquam hæreditarium malum propagari.

De *contagio* verò *primario* jam dicam ; hęreditariam autem labem à primo infectu proli comunicari poſſe, poſtea paucis probatum ibo.

Igitur, 1. Nulla cauſa aſſignari poteſt hujus mali generata ex parte hominis ; non ex menſtruis, quod jam ut precarium & ſuperſtitioſum rejecimus. Non ex crapula aut alimento vitioſo ac inuſitato,præterquam quæ ex ipſa fortè beſtiola, hanc peculiarem labem inferente,fuerit; non ex exercitio vehementi , reliquiſve vitiis & erroribus,in rebus non naturalibus ; quòd integrę nationes apud Indos

Occidentales à noſtris *Anglis* (in Marilandia, hoc ſeculo ineunte, id accidit) primùm illuc advenientibus ferè ad internecionem infectæ ſunt. Claro documento, variolas non privatim à cauſa aliqua interna, aut à natura hominis per ſe vitiata, ſed contagione extrinſecus illata coṁunicari. Cùm itaq; cauſas omnes internas, procatarcticas refutavimus, cùmq; externas etiam ab aere, niſi quatenus à corpore, ut ita loquar, variolato præceſſerit, non admittimus ob ipſas eaſdem rationes. At halitus expiratos (loquor ex ore nuperi ſcriptoris) ex ſubterranea minera nunc hoc, nunc illud animalium genus contaminare. At quænam ſunt illa, quæſo, metalla in noſtra *terra Londinenſi*, aut alibi *Angliæ*, effoſſa quæ hæc efficiant. Dic, ſodes, ſi potes. Mera itaq; hæc tua inſomnia ſunt; prout pleræq; id genus explicationes, quæ ex ignoratione Hiſtorię Naturalis venditantur. Itē ejuſdem coṁatis illud eſt; nempe certas habere periodos pro occultis illis, atq; adhuc incompertis alterationibus, quæ ipſius Terræ accidunt viſceribus, pro varia ſcil. ejuſdem ætate, ac duratione. Num putas alia metalla in Terræ viſceribus latere, ab iis in ſuperficie ejus comprehenſa, nobiſq; cognita ſunt, diverſa? aut hęc ipſa metalla, ex quibus conſtituitur terra, ab aere remotiſſima & in viſceribus latentia, pro varia ejus ætate & duratione putreſcere? ſanè, non video, quo fundamento hæ ſuſpiciones nitantur. An non hoc ignotum interpretari per ignotius eſt? heu quantum ſapimus, verba dando! Igitur reſtat, infectionem primùm ortam eſſe ex aliqua beſtiola venenata.

2. Symptomata morbi hæc confirmare videntur. Nempè *dolor in Capite & Lumbis;* quod ſignum peculiare & velut pathognominicum eſt ante variolarum eruptionem. Ab his autem doloribus non rarò infantibus deliria, ſomnolentia gravis, & convulſiones; in adultis iṁanis vomitus, interdum Syncope cum magnâ anxietate, & inquietudine; in gravidis abortio. Cauſam ſi deſideras, reſpondeo dorſi dolorē *Nephritici* adeò *æmulam eſſe*, ut multis exitio fuerit Medicorum, pro more, feſtinantium ac incogitantium, error. Itaq; veriſimile eſt, materiam contagioſam impetuoſius agitari, & ad renes propelli per arterias emulgentes, membranaſque ac nervos circumjacentes dolore vaſorum extenſivo affici. Ad eundē modū & arteriæ ex influxu vehementi oppilatione ſeri, ex veneno craſſeſcentis.

At, inquies, cur privatim tantùm in hæc loca feratur, atq; impetum faciat? dico primò, *loca quædam diverſa venenis eſſe peculiaria, maximè à beſtiolarum morſu eſuve illatis.* Ita *Hydrophobia* fauces privatim petat: *Urticæ marinæ* Pulmones. Secundò, At multo maxima id genus venenorum pars & caput, faucèſve; renes & veſicam & genitalia afficere conſueverunt: ex. gr. ipſa *rabies canina* fauces & Genitalia ſimul petit; nempè ſatyriaſin & gonorrhœam excitat. Ita *Lues venerea* præcipuè fauces & nares ipsúmque caput; at ſæpius, ubi malitia minor eſt, penem & genitalia. Item *Cantharides* veſicam magnopere afficiunt. Item morſus *viperæ*, ubi corporis fieri contigerit, *ſemper* tamen ſolvitur * ſcroti tumore, & Urinę ardentis copia. Et in aliis multis ſimiliter uſu venit. Non quidem, quod venena ſua ſponte, relicto ſanguine peculiaria loca adeunt; ſed quia alibi maleficium ſuum commodè expedire nequeunt. Licet enim (ut verba

Ent

* Act. Philoſ. Lond. N. 214.

Ent hæc faciam mea]materia contagiosa per majora vasa circumducatur, corque ipsum permeet, eademque tamen haud magnopere lædit, donec tandem [circuitus enim non est uniusmodi)in arctiora & idonea loca, id est , in majores & maximos & usitatiores ductus excretorios [salivæ putà & urinæ] impacta,virus celatum exerat. Vera itaque,ut arbitror, hujus doloris causa est , cùm serum sanguinis à veneno paulatim lentescat, quo majores ductus excretorii renum , putà, & faucium inflammentur(quæ peculiaris id genus veneni vis est] atque adeò oppessulentur, nec commodè inde, quo naturaliter tendit, expelli queat; ex mora itaque, quam trahit in arteriolis ad renes & circa caput, magis magisque crassescit sanguinis serum, veneno implicitum, donec tandem iteratis circumlationibus circumpulsum cutaneos ductus; nempe universalia emunctoria, aliaque quæcunque pro ratione & quantitate veneni viscerum vasa excretoria subeat , & in Apostematum parvulorum , modo infrà exponendo , materiam facessat.

Audi *C. Celsum* ; " necessarium est adversus venena exsorbere potionem me" ri cum pipere, vel quidlibet aliud , quo calor movendus est , nè *humor* " *intus coire* patiatur. Nam maxima pars venenorum frigore interimit. " Omnia Urinam moventia , quia materiam *extenuant* , utilia sunt.

Idem alibi. " quæ ἐξανθήματα Græci vocant , sive *pustulas* Latini , & rubent, " & ex sudore [i. e. ex veneno sudore per ductus Glandularum excretorios ex" pulso] nascuntur.

Ejusdem mentis est Wharton noster (*c.* 27.) " ubi materia affluens ad glan" dulas venenosa , aut contagiosa fuerit , oritur Tumor, veneno *peculiari* re" spondens.

Visne exemplum hujus infectionis: à bestiola venenata. *Canthárides* cuti adhibe;ingentem seri venenati vim evocant: locus autem inflammatus ac exulceratus pridie ichore liquidiusculo scatebat,jam crassiusculum pus est;& sæpius sequitur Urinæ ardor, satyriasis , & non raro mictio sanguinea,& non semel serum in magnos grumos per urinam effusum vidimus ad eundem modum in variolis , serum à veneno infectum, quod intra habitum corporis est eruptionem per renes & capitis ductus excretorios primò tentat;at cùm primis insultibus magis vigeat & minùs sero implicatur , hæc itinera inflammat, deobstruitque; unde beneficio circuitus iterati in alios ductus cutaneos sub ichoris liquidi & vaporosi specie propellitur , at hic quoque ei exitus denegatur. Nam ipsa ductuum oscilla identidem inflammat, vesiculasque tollit. Atque hæ vesiculæ ichore venenato & crassescente paulatim replentur;mox ex calore perpetim appulso ex habitu corporis , quasi maturantur. Et plenè in crustas siccatę , tandem spontè decidunt.

Ubi autem semel intra ductus excretorios transfretetur materia contagiosa, febris desinit: circuitu sanguinis jam expedito;atque ad integritatem restituto. Venæ itaque jam quietiores sunt, & tardiùs moventur sc materia contagiosa una cum sero superfluo extra habitum corporis expulso ; neque enim illi jàm ampliùs cum sanguine rei est , qui aliam scenam agit

Vesicu-

Veſiculæ autem cutaneę materia contagioſa inflamatæ, jam, more cantharidum, ſerum in ſe ſuperfluum & vaporoſum in dies trahunt, concoquuntque.

3. Aliud ſymptoma tuſſis, defluxio, & ſalivatio ab antiquis memorata; atque hoc quoque argumentum eſt infectionis primariæ. Etenim in Luc Venerea (cujus originem ſuo Tractatu à beſtiola venenata ſimiliter deduxi) idem ſymptoma *ſponte* ortum aliquoties obſervavi; idq; ex intermiſſione plurium menſium, iterum atq; iterum rediiſſe: donec in Phthiſin funeſtam hominem pręcipitaret.

At, inquies, hæc non contingit niſi in confluentibus variolis & adultis; reſpondeo, id falſum eſſe, ſæpiùs animadvertimus. Etenim in infantibus ſeptem annorum, & in adultorum diſtinctis variolis ſalivam vehementer motam fuiſſe, ſæpius vidi. Cauſam autem hujus ſymptomatis in variolis ſic intelligo; nempe ubi oſtiola cutis oppeſſulata ſint, vapor inſenſibilis ac ſuperfluus per ductus oris majores erumpere, neceſſe habet. Ita in *infantulis*, quibus *exſcreatio* adhuc *ignota* eſt. Etiamſi iis, perinde atque adultis, in os profluat, tamen illam deglutiunt; quæ ſi copioſior ſit; quàm quæ digeri poſſit, citam iis alvum interdum efficit; itaque & ſalivatio iſtiuſmodi & diarrhœa ſalutares eſſe ſolent, quòd non *noxio*, ſed ſupervacaneo tantùm humori eliminando [quod in ſtatu ſano fieri oportuit) inſerviant.

4. Ictûs venenati indicium eſt incerta & vaga quædam febris; etenim modo incaleſcunt icti, modo frigent, ac horrent: ita ut uſu venit & variolatis.

5. Quòd id genus morbus ferè oriri ſolet in corpore maximè integro & ſano; ſine ulla prævia vel corporis vel animi paſſione aut dolore: pariter ac ſi quis ſanus à beſtiola venenata ictus fuerit.

6. Quòd in hoc morbo ſemper fiunt criſes per abſceſſus & nunquam per evacuationem; ſcilicet more morſus venenati.

7. A primis autoribus, ut ab *Alſaharavio* inter morbos cutaneos numeratur, ſcilicet ſcabiem & lepram. Id eſt, morbos ab infectione natos, ab aliis verò Arabibus in peſtilentialibus propter malitiam, ponitur.

8. Quòd apud veteres *ſimilibus puſtulis* ſynonymum fuit, quoddam ſerpentis genus, teſte Plinio, * *Boa* ſerpentis, inquit ille, genus quoddam eſt; eadem quoq; appellatio † *morbum* quendam apud eundem denotat, id eſt, *rubentes* quaſdam *puſtulas*. Nam, Ebuli folia, inquit idem, contrita, & è veteri vino impoſita, etiam "Boam ſanant, id eſt, *rubentes puſtulas*. Etiamſi verò ex hoc loco nihil certi colligi poteſt de variolis; tamen veriſimillimum eſt, morbum illum ſibi cognomen à bois ſerpentibus ſumpſiſſe, tanquam à cauſa ſua originali: ita ut variolæ quoq; à ſua ſimili cauſa oriantur credibile eſt. Huic conjecturæ favet *Alſaharavius*. "Tumeſcit locus morſus à vipera, & ſuper eum fiunt *ampullæ*, *i. e.* veſiculæ "inflatæ, ita ut redditur ad modum *ignis uſtionis*. Ebuli autem folia ad omnem uſtionem apud veteres remedium nulli ſecundum eſt. Igitur & nomina & remedia morbis, à cōmunibus cauſis oriundis, adhibuiſſe veteres credibile eſt.

9. Quòd

* H. N. l. 8. c. 14. † Idem l. 26. c. 11.

9. Quòd pletáque signa variolarum, cum ictis à venenatis bestiolis communia sunt. De quibus vide apud Scribonium Largum, Dioscoridem, aliosque veteres. Attende & confer cum signis variolarum infrà recitandis

A Pastinacea marina *pars affecta livet, ac nigrescit per ambitum, illam si quis defricuerit, atra, crassa, ac graveolens sanies exprimitur.* D.

A mure araneo *nigra pustula diluta* (ὑδατώδης) *aquosa sanie exsurgi: proximæ verò partes omnes livent. Rupta pustula depascens succedit ulcus. His accedunt urinæ difficultas.* D.

A vipera *pustulæ quales in ambustis erumpunt. Sanies è vulnere promanat; primùm subpinguis,, mox cruenta; urinæ difficultas.* D.

A Drylna *morsis pars ipsa affecta in* pustulas *attollitur; è quibus sanies aquosa profunditur.*

Ab Hæmorrhoo *demorsis ex plaga copiosus cruor effluit, & in quacunque alia corporis parte cicatrix ulla fuerit, ex ea quoque sanguis emanat. Quin & excrementa cruenta rejiciuntur.*

A Natrice *sanies ex vulnere copiosa atra ac putida.* D.

A Cenchro *putidem ulcus: alius* sopor: *& in carnibus circumcirca velut aqua inter cutem.* D.

A Ceraste *demorsis pars in tumorem attollitur cum duritia, & pustularum eruptione: profluit è plaga sanies, modo atra, modoquadantenus pallida. Ipsum quoque genitale erigitur.*

A Buprelti *totius corporis extima facies circumtensa: urinæ suppressio.* D. *inflat totum corpus in speciem Hydropis.* S. L.

A Cantaridibus. *Sanguis cum urina at cum dolore affusus.* D.

A Salamendra *maculæ livescentes, & si diutius immoret venenum, putrescentes sanie manant.* D *Livoribus quasi maculis variatur.* S. L.

A Phalangiis *morsi pars affecta rubet, & velut aculeis compuncta conspicitur. Consequuntur* Lumborum dolor *& perpetua ad reddendam urinam stimulatio, & ejusdem excernendæ difficultas.*

A Scolopendra *pruritus toto corpore persentiscitur, pars incisa livet, & à morsu ipso exulcerari incipit.* D.

A Scorpione *pars icta indurescit. livet, & cum dolore circumquaque distenditur: dolorque velut à pungente acu per universam cutem sentitur.* D.

A Lepore marino *sumpto oculi* exulcerantur, genę inflantur. *Urinam difficulter reddunt, & cum dolore.* S. L.

10. Quod medicamenta ad ictus venenatos ferè eadem sunt apud veteres exhibita, quę ad variolas ab Arabibus instituta sunt. vide eosdē authores: lege, confer.

Sudoris excitatio, copiosa urinæ excretio, purgatio per alvum. Fœniculi succus absorptus. Marinæ testudinis testes. Opium ex vino; hæc communia inter propria vero & peculiaria auxilia numerantur lac ficulneum ficulneum cinerem ex aceto subactum. Potiones ex cicere. Cancer fluviatilis cum apii semine. Potiones efficacissimæ ad ictum scorpionis, lac ficulneum cum vino, multa sudatio. Ad draconis marini idem. Sulphur; ex aceto triti potio. Ad viperæ morsum ipsa vini frequens potio juvat. Hæmorrhoi crematum caput potui datum cū vino: esitantur & uvæ passæ. Ad morsum basilisci papaveris

fuccus in vino. Ad Bupreſten ficus vel aridæ, vel earum decoctum ex vino: item aqua ficus aridæ ad ſalamandram. Jus ranarum & ova teſtudinis quomodocunque cocta, conchylia: locuſta marina. aſtaci meripotio. Atramentum ſutorium aceto dilutum.

At, inquies, ſerpentes aut alia animalia venenata talibus morbis non afficiuntur? Qui ſint eorum peculiares morbi, planè neſcio. Neq; id cuiquam ſcientia naturalis, vix incœpta, dicere patitur. Etiamſi verò hi vel illi ſerpentes putà ſtrictè loquendo à morſu aut alias, contagioſi non ſint; cùm tamen liquidò conſtet, quorundam venenatorum & vehementer inficientium morborum interdum illi cauſæ primariæ ſint; quid ni credamus, aliis morbis quoq; (inter quos variolæ meritò numerantur) aliæ atq; aliæ beſtiolæ, à nobis incognitæ, ortum dederint, ac poſſe ſic contagio in humanum deinceps genus propagari.

Si ampliùs quærat aliquis, cur hodie id malum ex morſu venenatorum animalium non, ut olim, oriatur? Id fortaſſe nunc quoque accidat ſuis locis in India putà, aut alibi terrarum. Sed ob ignorantiam Hiſtoriæ Naturalis & populi indocti & ſuperſtitioſi non animadvertitur. At in Europa minor ejus metus eſt. Etenim, ut C. Celſus rectè innuit, Peregrina ſerpentium genera, aliquanto magis peſtifera ſunt, maximè æſtuoſis locis gignuntur. Italia, frigidioreſque Regiones hac quoque parte ſalubritatem habent, quòd minus terribiles angues edant. Verùm, ubi ubi inveniantur, iſtiuſmodi beſtiolæ noxiæ, ex proprietate naturæ, malum, de quo loquimur, inferunt, neque aliquid de hac re nobis certò conſtat, niſi ex conjectura probabili, ſuprà comprehenſa. Atque hæc ex Hiſtoriæ Naturalis defectu.

Igitur jam dictum eſt de *prima* hujus mali *cauſa*, quam libenter deducerem ab aliqua noxia & venenata beſtiola, ad naturam pleraruṁq; infectionum, hominibus primitùs communicatarum.

Proximo loco rationes reddam, cur hæc labes *hæreditaria* quoque exiſtimari poſſit. Quòd in aliquibus Familiis variolæ ferè exitiales ſunt. Quòd fratres & conſanguinei faciliùs inficiantur, quàm qui inter ſe cognati non ſunt. Quòd interdum *Sporales* ſunt, & ſine ullo variolati hominis infectu per ſe exſuſcitari videntur; ſeminia itaque propagari poſſe in prolem, perinde ut de Lue venerea notum: ac de Hydrophobia magna ſuſpicio eſt.

"Novi quoſdam, inquit Willis, à crapula & exercitio immodico in hunc " morbum incidiſſe, cùm præterea nemo circumcirca in tota regione ægro-" tavit; nempe latentia ſemina per ſe commoventur, & inquinant ſanguinis maſſam. Si hoc intelligatur de iis, qui à parentibus infectis ſive variolatis geniti fuerint [& jam ferè totus mundus ſub eo nomine cadit) libenter accedo. Sed cùm ſatis conſtet populum Indiæ Occidentalis ante adventum Europæorum ab omni ævo immunem fuiſſe ab ea labe, & ad extremam perniciem & ferè depopulationem tum primò decubuiſſe. Haud facilè adducor ut credam, ulla materna labe menſtruata, ſeminiiſve naturalibus, ut ut vehementer motis, uſpiam hunc morbum per ſe ſubortum fuiſſe.

Hæc autem inter rariſſimè contingentia agnoſco. Nam modus infectionis communior eſt per effluvia in aere effuſa ab homine variolato. Si quis itaque

que has pustulas in cute jam privatim efflorescere vult; non ambientis, aliquo contactu, sed ex inspiratu; aerémque contaminari peculiari quadam malignitatis specie, & e sublimi causam habere, ei libenter accedo, modò aerem intelligat infici ab homine variolato & non ex aliqua corruptione aeri insita, ita aer insensili perspiratione alicujus variolis infecti inquinatus, ac ab alio inspiratus, salivam ejus contaminet, necesse est; qua deglutita, ut nobis omni momento fieri solet, intra habitum corporis per itinera lactearum rapitur: quo ut sanguis afflatus, delibutúsque fuerit, ipso statim initio caput & lumbi dolent, febris accenditur: malo autem ingravescente, venenum cum sero superfluo, die tertio, aut quarto, foras expellitur, éque ductibus excretoriis prosilit, & in cute efflorescens, mali speciem detegit, totóque demum corpore extuberant vesiculæ sui generis.

Atque hæc hactenus de infectionis modo, quo de homine in hominem transfertur, nempe per solum contagium & effluvia ab homine variolato perspirata; Atque hæc unica jam *evidens* causa est variolarum.

Variolæ itaq; sunt *Pustulæ Venenatæ*, primitùs à bestiolæ ictu (putà] humano generi illatæ, nunc verò per se, rarissimè tamen, tanquam ex infectis parentibus hæreditario quodam infortunio genitæ, sæpissimè verò ab homine variolato in hominem translatæ, ab effluviis ejus in aerem emissis, extra habitum corporis, & è ductibus excretoriis nusquam non cum febre continua protrusæ.

Morbum autem jam definitum dedimus; ejúsque mox *symptomata* singula, atque *prognostica* paucis expedire lubet.

Effluvia itaque venenosa, chylo commista habitum corporis subeunt: in ruptione autem vesicularum chylum constituentium (an ea saliva sit, quæ in jejuno lacteas ingreditur, aut aliquis humor refluus, aut nudus aer aquatus, parum interest) aer venenosus expressus & liber vasa sanguifera in cerebro & ad renes maximè angustiora vellicat atque inflammat: unde pulsus concitatior; majórque adeo calor, scilicet ab igneis particulis sæpiùs & vehementer compressis, at non hic finis mali. Etenim venenatus vapor sanguinis serum lentescere facit, more venenorum ictu illatorum; unde vitiatur ejus motus; nempe à lentore subitam sanguinis per venas sanguiferas trajectionem prohibente. Quo autem vehementior sanguinis impetus est, si is subitò, ut par est, ex arteriis in venas transadigi non potuerit, eò maximè in ductus excretorios, ad communem anastomosin, quam habeant cum arteriis, divertatur, necesse est. At in ductus glandularum cutaneos jam expulsus vapor superfluus & venenatus illarum extrema oscilla similiter atque capillares venulas vellicat, ac inflammat, ínque vesiculas elevat; non aliter, quam si à vesicatoriis, extrinsecus adhibitis, vitiarentur. Cur autem hæc occultorum foraminulorum *oscula* magis, quàm ipsi eorum interiores ductus corrumpuntur, ratio est, quòd suâ naturâ *tuberosa* sive *capitata* sunt, maximè si ab aliquo stimulo vellicentur; quod constat ex mirâ asperitate cutis, si quando frigori urenti subitò exposita fuerit; imò totidem *Sphincteres* sunt, vel levi offensâ sese naturaliter contrahentes, itémq; vestigia variolarum *rotunda* satis arguit hæc ex osculis *i. e.* certis & determinatis locis, quasi cohibita fieri. *Deinde*, variolis deciduis, & sanatis earum ul-

cusculis, adhuc tamen restant vestigia horum oscillorum, mirè distenta ac *nodosa;* nec nisi *longo tempore subsidunt*, & intra modum naturalem contrahuntur. Postremò à venenato vapore erumpente afflata, & jam in vesiculas ab eo distenta, ob moram & torpidum motum humoris, per ductus transeuntis, perpetimque appulsi, & tantùm non oppessulati (nam extra sanguinis flumen sunt) quod plus acrimoniæ acquirit, priusquàm ad ea attigerit, acriúsque jam factum & jam crassiusculum & sensim concoctum.

Itaque principium tumoris variolarum intra ductuum orificia est; at continua extrusione novæ adpellentis materiæ sensim augentur, & extrinsecus protruduntur, donec ad justam magnitudinem, & crassitiem debitam pervenerint.

Atque hæc ratio est, cur in hoc morbo semper fiant crises per abscessus; nimirum ductuum excretoriorum orificia in vesiculas à veneno adpellente excitata, unde insensilem evaporationem comprimunt. Cúmque regressus crassescentium humorum in venas per eosdem ductus fieri nequeat; ut per abscessus tandem digeratur, necesse est.

Symptomata autem, quæ in hoc morbo animadversa sunt, enarrare lubet; eorúmque causas breviter explicare, quo natura ejus manifestior fiat.

Signa verò, quæ morbum *instantem* indicare solent, hæc ferè sunt.

Imprimis, Dolor *Pulsatorius* in capite, & Lumbis, de quibus ante dictum est: nempè à vehementi ægrè ob lentorem transfretati sanguinis, ejúsque acrimoniâ, venenato miasmate infecti, & ad renes & in cerebro restitantis, & inflammationem quandam membranis excitantis.

Vomitus immanis à veneno deglutito stomachum & intestina vellicante, si tamen vultis illud interdum effundi è sanguine ab habitu corporis; ut in sporade & singulari affectu, ex causa hæreditariâ & seminibus connatis, aut epidemico vehementiori; id fieri non potest ab arteriolis in ventriculi tunicas dehiscentibus, prout *Willis* rem exhibuit, sed è ductibus excretoriis, quibuscum arteriæ imediatè comittantur, in horum itaque ostiolis irritatio ac punctiones, à venenata materia illuc propulsa, istjusmodi vomitus causa est; perinde ut *pruritus* in cute; & *lachrymæ* involuntariæ ab oculis effusæ; item *sternutatio.*

Pandiculatio frequens ad infarctum liberandum molesti humoris eadem de causa. *Tremores* in somnio & *deliria* incidere possunt, perinde ut in crapulâ.

Item *somnolentia* gravis ab obstructis vasis cerebrum comprimentibus.

Tremores autem & *convulsiones* à vehementiori ac acriori perspiratione vaporis venenati ab ipso sanguine expulsi. *Raucedo* ex aspritudine pustularum jamjam erumpentium, & ex inflammatione faucium.

Tussis, defluxio, & vehementius *saliva mota;* à perspiratione citatiori, ob cutaneam alteram (ut dictum est) valdè obstructam in illis patentioribus ductibus salivæ: nempè faucium & pulmonum.

Spirandi difficultas ab infarcto & inflammato pulmone, unde minùs explicari possit & frequentiùs moveri, quæ difficilis respirationis quædam species est.

Febris intensa, rubor faciei, & *intumescentia*, à nimio sanguinis fervore, quo arteriarum pulsus tùm maximè extenditur ad ipsas venarum capillares, uti clarè cognoscitur, quòd pulsus sentitur etiam in extremis digitis, ita rubor identidē producitur, à pulsûs extensione ejusque insolitâ micatione.

Ubi

Ubi autem venenum, horum malorum irritamentum, foras certe in ductus excretorios cutis expellitur ex magna parte (quod triduo aut quatriduo fieri solet,) compressio, cordis & arteriarum vehemens & extensiva, quæ caloris causa est, remittit; cessatque febris.

In alterâ autem periodo septem ferè dierum, quæ accidant, morbi statum & eventum indicant: atq; ea hujusmodi sunt.

Pustularum egressus, qui suprà expositus est; nempè materia erumpens, pro sua natura venenosa, vesiculas excitat, quæ cum tubore ac inflamatione *maturantur*.

Siccantur autem, quòd nihil ampliùs humoris ad illam partem pervenire potest; scilicet vesicula undiq; clausa ac indurata: vix tamen fieri potest, quin aliquot, inter tot innumera orificia ductuum, libera, & aperta sint; utpote ab infectione integra & illæsa.

Vesiculæ initio *rubræ*, ab inflamatione; deinceps *crystallinæ*, à vapore aucto viscidoque: mox *opacæ* & *albidæ*, ab eodem incrassato siccescentéq;.

Si *molles*, minorem inflamationem indicat.

Si *paucæ*, veneni quantitas, & qualitas exigua.

Si *distinctæ*, paucitatem materiæ infectæ arguit. Nam *accumulatæ*, diffusæ, & confluentes ex copia ejusdem fiunt.

Si *rotundæ* & *fastigiatæ* salutares; quòd magis extra habitum corporis materia Variolarum protruditur; minoriq; adeo molestia maturantur; utpote longiùs à circulatione sanguinis.

Si eædem per *solam* cutim eruperint, neq; viscera nobiliora intrà afficiantur perspiratio liberior; quòd alicubi ex bona parte aperta sit; unde salutis major spes est.

Si intra *fauces* quoq; & *gulam* & *ventriculum*, & intestina egressæ fuerint; nempè ultra habitum corporis, & in primis viis, venenum & chylo & sanguini denuò permisceri, & febres suboriri poterunt sive alia *viscera extrinsecus* ut pulmones, hepar, cerebrum, &c. variolis scateant, non minus periculi impendet à febre redintegrata, & denuò succensa ex *tardâ & incertâ suppuratione* aut majoribus *Ulceribus* innascendis, sc. in *partibus mollibus* & tenerrimis.

Si eruptioni antecedat *levis febris*, & ab eruptione *cesset*, vel plurimùm minuatur, vel in tuto est; quòd materia contagiosa, per pustulas eliminanda, & pauca & mitior est; maximè si cætera concurrant; nempè, vox libera & respiratio facilis; documento, nec pulmones, nec fauces internis variolis aut parcè admodum affici.

Variolæ tardè erumpentes. Id est, venenum intra sanguinem diutius imorans, arterias oppessulat, sanguinémq; ipsum corrumpit; illum in pus quoddam incrassando, non aliter, quam in osculis ductuum excretoriorum usu venit.

Multæ, copiæ argumentum venenatæ materiæ; adeoque ægrè ad cutem expressæ.

Magnæ, aliud copiæ argumentum.

Duplices & *continuæ*, idem ipsum.

Depressæ ob nimium lentorem & tarditatem in egressu: ergo mediis ductibus corrumpi videtur vapor contagiosus; & retrogredi in sanguinem metus est; à quo magna discrimina impendent.

Duræ, ob majorem inflammationem.

Virides, *lividæ*, *nigræ*; corrumpitur ipsa vesicula & caro circumcirca à materiæ venenatæ summâ acrimoniâ.

Membrana autem continens sive comprehendens pustulam, vesiculæ more, circumcirca tenditur ac inflammatur. At in vertice summo tenuior est, & minus evaporationi resistit, maximè si illa contractum & constrictum sit ductus alicujus osculum: ad reliquum verò ejus ambitum crassior est ac compactior, certè propter ipsius ductus parietes crassiusculos; adeoque minus ad latera perspirabilis, magisque adeo extrorsum premitur humor, vesicula contentus. Cùm itaque ad pustulæ verticem perspiret, in quem universa bulla nititur; si appareat ibidem *macula nigra*, etiamsi totum reliquum pustulæ melioris sit coloris, dubia salus est; & scilicet ob contenti humoris summam putredinem incipientem; quæ vicinos parietes subito inficere possit.

Variolis admixtæ *purpuræ*, sive *vesiculæ*, si *lividæ* & *nigræ* deterrimi ominis sunt; si statim ab eruptione evanescant, mors in propinquo judicanda est, Quòd nihil in hoc morbo semel coagulatum evaporare solet, aut expurgari sine suppuratione: ergo reassumitur in sanguinem: atq; ita sanguini permixtum venenum, illum crassescit, & tandem in putrilaginem corrumpit. Atq; harum affectionum eiunt necessarius effectus *urina nigra*, ac *sanguinea*; fæces alvinæ nigræ & sanguineæ; vel ex pravo sanguine, ab summa acrimonia, obstructione primaria arteriolarum, unde per ductus excretorios, renum, putà, & intestinorum, erumpit.

Ita *Hemorrhagia* quælibet, à suppressis pustulis, periculosa est.

Febris *magna*; copiam ingentem materiæ venenatæ, per pustulas expurgandam arguit; adeoq; periculosa. Si post eruptionem verò non minuatur; igitur ubi intra sanguinem supersit plurimum ejusdem materiæ, quæ nondum erupit, res ferè ad mortem tendit. Reliqua per se ipsa patent.

Jam dictum est de *morbi ratione*, ejusq; *symptomatis* quibuscunque.

De hujus verò morbi contagio privatim quæritur causa, cur *infantibus* & pueris magis *familiare* sit; firmior verò ætas & *adultior* minùs lacesseretur: *itemque* cur unusquisque his, *aliquando* in vita, necessariò conflictari debeat; ut neminem posse *secundò*, aut *tertiò prehendi*; *denique*, cur complures annos sileant, & *certis annorum intervallis sæviant* in plebem? Respondeo. Infantes non magis huic malo opportuni esse videntur, quàm aliis quibuslibet morbis contagiosis; nempè ob summam naturæ teneritudinem ac quandam ejus perfectionem. Sed in eo fallacia est, quòd, cùm tota vita homines infici soleant, vix unus è mille pubescentiam *integer* attingit; *Deinde*, annorum intervallum (quantum animadverti] quibus grassatur iste morbus, lustrum aut sesquilustrum rarò excedunt, quo fit, infantes posse bis aut amplius infici, antequam adoleverint. *Denique* integræ nationes, ut dictum est, apud Indos à nostris hominibus variolatis simul infectæ sunt, & periêre ferè ad internecionem, propter ignorantiam curationis; quòd à fide dignis testibus, *Marilandiæ* incolis, habui: argumentum, morbo illo & puerum & adultum æq; subjectos esse. Neque enim ullus tutus est, nisi qui prius morbum perpes-

sus fuerit: siquidem rarissimè, certè ego neminem *bis* infectum memini, præter unam fœminam, quæ in hac urbe, me teste, intra annum variolis bis decubuit, & convaluit.

Magna verò ex parte hic morbus, etiamsi contagiosus, *salutaris* est; quòd ferè subitò venenum foras & extra habitum corporis protruditur; cujus quidem egressui tenera ætas à ductibus suis excretoriis, dilationi valdè aptis, opportunior est; humoresque ab eis excreti, naturaliter fluidiores sunt ita, quòd semel tantùm hoc malum hominem aggrediatur, ejus lenitati ex parte, puerili ætati, in qua ut plurimùm ægrotet, attribuendum est.

Intervallorum autem ratio est, cùm omnes pueri alicujus domus putà, aut oppidi aut urbis (unis Londiniis exceptis, propter ejus enormem magnitudinem, & perpetim advenientium multitudinem) ferè intra aliquot menses annumve decubuerint; nec alii ibidem inficiendi restent. Igitur extinguitur, pro illo tempore, malum; donec nova sobole subcrescat variolanda. At fatendum est, aliquos illâ felicitate natos esse, ut integri & valdè senes moriantur.

Ad *Therapeiam* propero; sed antequam ad curationis rationes procedamus, illud ante omnia meminisse oporteat, *hunc morbum* (ut dictum est) *ferè esse salutarem*, in variolis natura omnia perfectissimè facit, inquit *R. à Fonseca*, natura sibi permissa negotium suum suo tempore exequitur, ut nostra ope non indigeat, suis viribus optimè instructa, *Sydenh.* at salutares non illo nomine illas appello, ac si ex aliqua naturæ necessitate ita nati essemus, ut morbo, à morbosa aliqua crisi ad *perfectionem* sanguinis humani opus esset: etenim, quid nostri & brutorum sanguinis interest, ut illa istiusmodi sanguinis despumatione non indigeant? quid nobis ex omnibus animalibus ad sanitatem integram conficiendam lustrationes morbosæ usui sint? cur prioribus mundi seculis hæc καθάρματα defuerunt; gentésque Americanæ à prima mundi origine ad superius seculum, tanti morbi beneficio caruerunt; Quicquid itaque *vani* homines de eorum methodo, in hoc morbo curando, nuper jactitârunt, non sine ingenti cautela & suspicione admittendum est. Etenim cùm res naturaliter ad sanitatem tendat, quid tua auxilia magnopere laudas? annon supervacanea aut noxia potius censenda sunt? his certè remediis populus non utitur, & tamen vix unus è quadragesimo ægroto apud plebem moritur. Institue computum tuum; de tuis (scio) multo plures occidunt. Deinde hanc rem (nempè, invitis Medicis, morbum de sua natura plerunque salutarem esse) abundè confirmant vel contradictoriæ rationes medendi adhibitæ, tamen sub utraque methodo sani evaserunt ægri. Etenim alii calore & sudore haud modico eos perpetim nutriunt fovéntque: alii contra frigore poros constipant, crudúmque aerem magnopere laudant; omnem sudorem diligenter cohibent, & vel apertis potius fenestris decumbere, operimenta lecti tollunt, omnémque perspirationem vehementer comprimunt, etiam pedibus in frigida demissis, quod ipse vel impunè factum à quadam muliercula in cura filii sui adulti me aliquando vidisse memini, ipsis variolis tunc temporis egressis: alii alexipharmaca sedulò exhibent, & in iis omnem spem ponunt; alii contra in refrigerantibus; nempe leni cerevisia, larga manu propinatâ, lacte & coctis

pomis,

pomis victitare; vinum verò & jufcula nutrientia omnino vitanda effe diligenter clamitant alii, quos novi, variolis egredientibus alvum ducunt, imò purgationem haud minorativam moliuntur: alii contrà omninò alvum moveri vetant: alii hypnotica continuè exhibent; alii iftiufmodi aliquid dare metuunt. Profectò nullus finis effet huic incœpto Tractatulo fi fingulla remedia & medendi vias, animi caufa inftitutas, recenferem: ab iis tamen omnibus Natura ferè impunè fefe fubtrahit, victorq; evadit. Annon itaq; fupra modum arrogans es, tu qui tua præ omni methodo effers, & aliena defpicis? profectò an turpis lucri, aut meræ & inanis gloriolæ mancipium fis, lector æquus judicet.

Sed ad rem. *Intentiones curativæ* ea cautione inftituendę funt, ne quid detrimenti naturę, ejus vires minuendo, contingat: fed ejus motus criticus omnimodo adjuvandus eft: interim alexipharmacis contra malignitatem* pugnandum eft; & fymptomatis, fi gravia fint, occurrendum eft.

Hujus autem morbi *tria* tempora, ab ipfo *Avicenna* numerantur: nempè *primùm*, quamdiu ebulliat fanguis, quòd fere inter quatuor dies finitur: *alterum*, ab egreffu & apparitione variolarum, fcil. à quarto ad feptimum: *Tertium*, à ftatu, qui undecimo à decubitu viget, quando nimirum declinare incipit morbus & puftulę exficcantur, deciduntq; Atq; hoc tempus ad quartum decimum diem, & interdum ad vigefimum extenditur.

In primis autem Febris diebus Sanguis omnino mitti debet, eodem Avicenna autore, fi neceffarium fit: imò etiam egreffis variolis, fi vehemens repletio & materiæ dominium id requirat: & fi primùm non completè, iterùm fiat, aliter timenda eft extrema fanguinis corruptio. De Emeticis verò, Purgantibus, aut Enematis prorfùs filent *Arabes*. In hoc utiq; confentiunt moderni; nempè plenitudinem fanguinis etiam in hoc morbo evacuationem indicare: itemq; crapula vehemens, exercitium, ex frigore tuffis, & fimilia.

At plurimi in hâc Febre non convenire aiunt, Purgationem ullo pacto; ne levi fluxus malignus concitetur; ne natura impediatur fuo motu, qui eft ad cutim per abfceffum. At nullus quidem dubito quin ob prædictas in fanguinis miffione, caufas illam & enemata & emetica commodè interdum exhiberi poffe.

Porrò in hoc tempore, eodem autore, *Cibatio* fiat ex lenificantibus cum vel repercuffione, ex jujubis putà dactylis, lentibus, cucurbita, cum Tamarindis. & fi non obedit iis Febris, adjice *fuper eos cibos* (nota hanc Perfarum cibationem vulgarem fuiffe, non medicamenta) & in ipfo principio apparitionum, rob *ribes*, putà, cum Throchifcis *Camphoratis*; fcilicet medicamenta ad febrem leniter extinguendam accommodata. His verò noftri homines, ex confuetudine quoque victûs quotidiani, & inter nos ufitati, ex cerevifia tenui lactis ferum coctum, vel hordeata, & avenacea jufcula exhibent.

At frigida ac acida quævis nocent, inquit *VVillis*. Fatendum eft, & Tamarindos & fuccum prunorum ita fe habere (quos tamen *Avicenna* in hoc tempore inter mitiora lenificantia ponit. At tu velim cogites Perfiæ aut Arabiæ regio-

* Malignitas etiam in *levioribus variolis* medentis oculis continuò debet obfervari, *Mayern.*

gionem calidam, & nostram septentrionalem multùm differre. In illa quidem sanguinis missionem, & leniter refrigerantia magno & necessario usui fuisse, facile credo; apud nos verò propter consuetudinem victûs, aerisque ad frigus ferè semper tendentis, & modicè data alexipharmaca, & plenior cibatio, maximè usitata, minùs nocent. Nec nisi vino deditis, & valde plethoricis juvenibus, & ex vehementi exercitio correptis, aut Urbanis, in crasso aere degentibus, quibus perspiratio minùs libera & impedita est, sanguinis missio, aut alia evacuantia, aut refrigerantia adeò necessaria sunt.

Ita sanguis non propriè mittitur in variolis, sed ex accidenti tantùm, ut symptomati alicui succurratur; nimirum si quis variolis corripi contingat ex vehementi exercitio, aut crapula, ut ex frigore, huic quidem rectè sanguis diminuitur ad febrilem ardorem aliquatenus reprimendum, sed non ut variolæ minùs malignæ, aut pauciores numero fiant, aut comodiùs expellantur: etenim una sanguinis integritas & plenitudo & melius earum malignitati auxiliatur, & insensilem perspirationem, in qua valetudinis unica spes est, promovet. Ita ferè in Hydrope omnis perspiratio & sudor cessat, quod sanguis integer non est, sed sero superfluo supra modum abundat.

2 Apparentibus verò variolis, quod *secundum tempus*, ex mente *Avicennæ*, erit infrigidatio causa magni erroris; quòd retinet *superfluitatem interiùs*; unde ad viscera principalia defertur. Deinde, variolis exire & apparere haud possibile ex pororum constrictione; unde accedit inquietudo, angustia & interdum Syncope.

In hujus autem dispositione, oportet ut juventur superfluitates cũ iis, quæ faciunt ebullire, & aperiunt oppilationes, sicut *fœniculum*, *apium*, *ficus*, quæ vehementis sunt expulsionis ad exteriora: *lentes*, *lacca*, *traganthi*, quibus *Crocum* addit *Rhasis*. Nam illa expulsio est una de causis evasionis à nocumento earum.

Porrò oportet & cooperiatur, & elongetur ab aere frigido, & propriè in hyeme, secundum custodiam sudationis. Frigus enim oppilat poros & redire facit variolas retrò. Item multitudo aquæ frigidæ cum nive; & introitur in domo venti, mala valdè sunt. Et fortasse sanguinis missio in hoc tempore est mala, quod repellit, & convertit quod egreditur; quare omnino caveatur post duos vel tres dies ab egressu.

Et quando accedit ex coopertura pannorum & calefactio quasi Syncope, tunc infrigidatio fiat, vel odoribus excamphoratis: sed si *detegendum* quoque corpus est, & domui venti & aer frigidus intromittendus, paulatim id fiat. Et similiter de Adjutorio cum calefactione *i. e.* de medicamentis calefacientibus, qui ea quoque paulatim dimittantur.

Et cùm incipiunt exire, & non invenitur cum exitu earum alleviatio, imò invenitur caliditas inflammata, & lingua ad nigredinem declivis; tunc cave, ne calefacias.

Toto hoc tempore, inquit *Willis* una & continua crisis est; quare nihil temerè movendum est: lenis & blanda diaphoresis continuanda, cardiacis moderatis aliquoties in die exhibitis.

In fine autem ejus temporis, ex eodem Avicenna, oportet ut conservetur natu-

natura, *i. e.* vires ægri; & cibetur *lentibus*, bis elixatis *i. e.* victu fortiori; & acetosis cum succo granatorum, Sumach, Agresta, aut similibus.

Item in hoc statu, hoc est, ad finem secundi temporis, quæ incrassant sanguinem, eúmq; infrigidant, & ab ebullitione prohibenda sunt: inter quæ rob ribes, & agresta, & succi frigidorum fructuum, ut limonis, succi lactucæ, *foliorum papaveris viridium.*

3. Ubi verò dies septimus pertransit, & apparet in variolis maturatio, siccantia adhibenda sunt: ut salitio &c in conservatione pulmonum, putà, nulli secundum est lene illud Lohoc ex lentibus cum *semine papaveris.*

Hactenus de curatione ex primis autoribus, & præcipuè ex Avicenna; jam videamus quid de ea re occinant nuperi quidam scriptores & quid novi adjecerint. nam de hoc præcipue morbo triumphos celebrant bini, at iidem directè adversarii, veteribus quibuscunq; aliisq; scriptoribus, ad nostros usq; annos prorsus inconsultis, neglectisq; ac si ante eos nunquam in homines fuisset ulla alia literatura, quàm sua. Nempe ob novas morbi causas detectas, ob novam morbi historiam, ob nova deniq; remedia, certè nova methodo exhibita. Illa itaq; tot tantàq; paucis pro instituto nosto percurrere non pigebit. At, inquies, quid nos redarguere velis, cùm ipsa Arabum methodus, quod ab Hippocrate & Galeno non instituta sit, æquo jure vel negligendus vel amplectendus est; aut alia quævis nova libere adaptari potest, rectè. At Arabum methodus tua est, & non nova, imò ipsa remedia Antiquorum sunt, etiamsi morbus novus sit.

Inprimis ex his viris alii sunt, qui venenum, aut aliquam in hoc morbo malignitatem omnino rejiciunt; sed si aliqua gravissima & pestifera signa accidant, ea omnia malo regimini vel nimis calido vel nimis frigido omnino adscribunt; imò & ipsam pustularum copiam & confluentiam, & purpuras, & mictum sanguineũ; atq; id genus alia, si quæ similia & mali moris fuerint. Etenim hi variolis litant, tãquam malo cuidam necessario (ut supra dictum est) ac utili, ad complimentum sanguinis instituto. Quippe sanguinem, aiũt, semel in vita novam formam induere aptum esse, ob succorum, illum constituentium, opulentiam. Hi *musteum* Arabum *fermentum* valdè depereunt. Etenim illam despumationem sanguinis, semel in vita omnibus hominibus exequendam esse, cum *Rhasi* existimant: neq; enim iste variolarum morbus iis aliud esse videtur, quam necessaria quædam ac naturalis *Renovatio* sanguinis. Infectio autem, quæ in variolis animadvertitur, ceu quædam captificatio est, tanquam ex vicinia similium fructuum. Mirabilia sanè atq; ingeniosa explicatio! ita hic verè morbus non est, sed quoddam humanæ naturæ perfectivum opus, sive complimentum, ac tanquam ultima manus, quo mustum puerorum in vinum adolescentium conficiendum est: quod tandẽ in senibus, inquit *Rhasis*, acescit. Ita & *Alsaharavius*, ex sanguine adolescentiæ ad juventutem variolati, ut ita loquamur, trãsmutantur. O beata hæc ultima mundi secula! si quis jam senex (nam sunt valdè decrepiti, qui hoc morbo afficiuntur variolatus sit, renovatur ejus sanguis, ac statũ adolescentiæ revertitur. Imò ex hac doctrina optima ratio elucescit, cur antiqui medici variolarum nullam mentionem fecerint, quòd inter morbos tantum beneficium reponere indignarentur. Sed vereor,

ne

ne hæc à Mahometanis illis Arabinus ironicè dicta sint; nostrosq; homines, non advertentes illos vini osores fuisse, adeoq; omnia mala de illo dixisse, seductos in vini, facillimè! ita variolarum bonam opinionem fuisse. Ad eundem modũ Romani *Icterum morbum Regium* appellârunt, non propter aliquam excellentiam in illo morbo, sed quod reges populo Romano maximè invisi fuerint: ita odiosum nomen morbo fædo imposuerunt.

Etiamsi verò exigui momenti sint, quæ pro innocentia variolarum attulerunt; iis tamen, ne causa prorsus indicta, breviter respondere lubet.

1. "Quòd non momento fieri potest tanti puris apparatus ab aliquo contagio, "quãtus in hoc morbo secernitur. At vis exigui veneni imẽnsa est, *e.g.* aliquot guttulæ in morsu venenato, alicujus serpentis, putà, effusæ, totum corpus in putrilaginem subito convertere potis sunt. Audi sis Diosc. quantulum est quod à Phalangij morsu ingeritur, & universum corpus excruciat? quanta enim censebitur, si vulnus spectes scorpionis, & aliorum ejusmodi corporibus nostris perniciem afferentium magnitudo? & horum tamen *aliqua* vehementer cruciatus excitant, *alia putrefaciant; alia* deniq; quàm primum perimunt. Venenum verò variolarum ejus naturæ est, ut sanguinem ad triduum aut quatriduum exagitare soleat; antequã pustulæ apparent, easque sensim nutriri ad aliud integrum septiduum, priusquam ad summum incrementum & statum pervenerint; spatium certè satis longum ad totam sanguinis massam corrumpendam; ut contrarium difficiliùs multò intellectu sit, cur à tanto veneno non semper corruptio.

2. "Quòd rarissimè aliquis bis inficitur variolis, at in Lue Venerea, aliisq; mor- "bis contagiosis sæpiùs. Sat est malitiæ semel infici, & sævire in populũ. *Deinde*, malum hæreditarium esse, (ut suprà comprehensum) magna suspicio est. *Deniques* Hist. Naturalis adhuc tantùm in incunabulis est; unde hujusce Quæstionis de proprietatibus venenorum responsio idonea privatim peti oportuit.

3. "Particulæ variolarum in massa sanguinea divisæ satis *puræ* sunt: concretæ "verò & expulsæ in abscessibus demùm corruptelæ cujusdam speciem induunt. Hęc autem à te gratis dictæ sunt. Pustulæ tibi videntur quasi malignæ, at materia, ex qua pustulæ fiunt, innocua. Verum & effervescentia ejusq; symptomata in ipso morbi initio non raro gravissima & lethifera æq; indicant venenum in sanguinis flumine contineri, quàm ipsæ pustulæ in cute effusæ.

4. "Vestigia, ais, profunda in omni ulcere fiunt. At in variolis non raro contingunt alia certissima veneni signa; nempè in plebe infima, & ubi nihil à quoquam exhibitum est; nempe bubones, petechiæ, variolæ virides, lividæ, nigræ: mictio sanguinea dysenteria, & id genus plurima alia: nisi aut oculi perditio ab ulceribus mali moris, item internum totius alicujus artûs, sideratio, &c.

5. "Denique, ais, vultus quorundam à variolis non deformari, sed tanquam "à naturæ designatione, ad meliorem pulchritudinem figurari. Ita milites cicatricibus, maximè ex iis, quæ in facie acceperint, vulneribus confectis gloriantur. Pulchra fœmina, pulchior variolata. Optima sanè mulieribus consolatio, quibus forma tantæ curæ est. At speculis, crede mihi, nimium fidem habent,

malintq; ſuam natinam, ut ut deformes fuerint cuſtodire, quàm novæ obtinēdæ ſe infidis variolis credere. Profectò evaſerint licet, amabilis tamen ille nitor, & genarũ elegantia, quæ in cutis tantùm integritate & tenuitate conſtat, fũditùs perit.

Illud interim tu notes velim, etiamſi variolæ in primis ejus viri ſcriptis ei parum aut nullam putredinem indicaverint; idem tamē inſpectione diligētiore (ut credi amat) plurium inſequentium annorum adhibita, *anomalas* neſcio quas variolas obſervavit, id eſt, extra normam & doctrinam à ſe primò propoſitam. Ac tandem in ejuſdem poſterioribus curis intenſiorem putrefactionē ſuboluit; quod generabantur ex craſſiore, & fœculentiore materia, maligniore dicere noluit. Maluit enim variolas non eſſe ſibi ſimiles, quam Hypotheſin, ſemel evulgatam, renunciare. Imò, ipſo authore, confluentes variolas, aliquibus annis ipſam Peſtem pernicie interdum æquare. An in peſte nullam malignitatem ineſſe credis? imò idem vir miratus eſt, alias variolas *ejuſdem ferè ſpecies* alias & planè contrarias indicationes, quàm olim ſibi propoſuiſſet, & uſui eſſet, ſubinnuiſſe. At nullus dubito, quin in hac tanta urbe quotannis eadem ſymptomata, pro numero ægrotorũ, & ſingula, quæ forte unquam in hoc morbo à quopiam animadverſa fuere, in aliis atq; aliis ægris exhiberi: etiamſi per accidens huic vel illi medico ſui pleriq; ægri poſſint ſic vel aliter affici. Unde concludo, variolas (ut ut per ſe & ex eventu ferè ſalutares ſint, tamē quòd ex venenata cauſa primulùm genitæ ſint) ſemper malignitatem præ ſe ferre.

Hæc autem ultima non adjeceram, niſi quòd, mihi, ejus ſcripta omnia perlegenti, illum prioris doctrinæ tantùm non pœnituiſſe viſum fuerit: donec tandem in ejuſdem dē opere poſtumo legerim, ſymptomata anomala; i. e omnia in variolis, ipſo interorete, pernitioſa, à malo regimine ſupervenire eàſq; naturaliter & per ſe boni moris eſſe. Ita de Lue Venerea concipe, de Hydrophobia, ullòve alio morbo maligno & venenato. Nam omnium paratio eſt. Quaſi dicas illam primã in Gonorrhæa fere, & urinæ ardore, veſiculiſve aliquibus in pene cancroſis comprehendi; ſed ſi quando vehementiora & minùs uſitata & malefica ſymptomata contigerint, ut bubones, nares faucèſve cancroſæ, puſtulæ exedentes, intolerabilis dolor in capite, aut ſcapulis, nodi, exoſtôſes, hæc omnia anomala eſſe, & â malo regimine orta. Igitur, ut videtur, vel ejus veſtigiis tibi preſſius, ô medice! in poſterùm inſiſtendum eſt, vel omnis culpa, ſi quid funeſtum acciderit, in te rejiciendum eſt.

Illud veró non prætereundum eſt, quo ſe quoq; contra venenum protegere videtur; criticè, aiunt veteres, variolas, erumpere, curamq; adeo peculiarem nullã ‘poſtulare, hoc inter alios *Augenius* exhibet. Ita *noſter*; ‘natura ſibi permiſſa nego‘tium ſuum ſuo tempore exequitur, ut noſtra ope (in junioribus) noſtris artificiis, ‘atq; auxiliis non indigeat. Concedo equidem cum *Avicenna* in variolis eſſequēdam modum, ſive peculiarem quandam criſin: at concoctionem materiæ alicujus morbificæ, quæ criſeos maxima ratio eſt. Variolarum eruptioni præcedere, vehementer nego. Illud autem afirmo, ſi nullum eſſet in variolis venenun, inſenſibili perſpiratione, aut aliis medicamentis purgantibus domari & evacuari, & non per puſtulas neceſſariò ſolvi, poterant. Quod tamen nunquam accidit alicui, vel temera

merario Medicastro. *Alsaharavius* quidem omnes infrigidantes medicos nostri seculi multis parasangis anteivit, maximè in primo Variolarum tempore; nempe in sanguinis missione ad syncopen, & frigidæ, imēsa & confertim exhibita potione; eàq; sæpius repetita paucis horis. At, quantum video, sine successu. His tamē non obstantibus venenum intra habitum corporis restitans (quod neq; ex ingui, neq; ullâ evacuatione tolli potuit, adeo totum sanguinem jam infecerit (sanguine circūactū, ipsa sua eruptione perpetim & necessariò, sub specie vaporis supervacanei per oscilla cutanea, ea tandē corrumpit, atq; in vesiculas excitat, inflamatq; : in his verò superfluus & venenatus, jam cohibitus, & à libero exitu præpeditus, postquā ad sumam distentionē & magnitudinem vesicæ pervenerint, in pus, ex sua natura (nempè quod serum extravasatum sit, ut pus ex vulnere, aut mucus putridus ex coryza) densatur, ac maturatur.

Atq; hactenus de Variolarum *malignitate* breviter pictum est. Proximo loco ad eorumdem *novam* (ut credi amant) *Therapeiam*, & medicamenta sive medendi methodum procedo.

In primis diebus, ais, ebullitio nec nimis evehi, nec nimis minui debet: idq; ad ravin usq; repetas. At die quis medicus, unquam aliud dixerit? nemo, quod scio, ab *Avicenna* ad ipsum te. An non idem sedulò inculcat *Willis*; & ægregium, ubi opus fuerit, exemplum infrigidationis in juvene, calidis ferè ad necem oppresso, exhibuit?

Porrò ais, Variolas ante debitum tempus nullis remediis erumpere. Tua itaq; inaudita ac mirabilis cautela de intempestiva eruptione vana est; ita nec prohibent alexipharmaca, ut affirmas, exhibita; nec tua refrigeratio promovet.

At rursus, inquis, materia Variolarum in sanguine primis diebus cruda est, & nimiùm dispersa per sanguinis massam, ejusq; particularum collectioni & inter se coitioni tempus dandum est, antequam egrediatur. Hæc autem gratis dista sunt, Etenim venenum cruditatem nescit; acrior quidem ob moram & ignitionē sanguinis fieri potest, sanguinemque adeo plurimum corrumpere.

Præterea; ais, quo diutius natura separationem molitur, & perficit, eò certiùs & universaliùs eadē absolvitur. Ita ex tarda ebullitione, variolæ distinctæ; ex festinata verò ac vehementi, confluentes. De tempore autem eruptionis aliter senserunt primi * authores, nempe si apparent in die *tertia*, est materia *mediocris*, & si tardant usq; ad *quartam* diem est tardæ digestionis, *i. e*, difficilis: nisi allevietur æger, & è contra. In eo verò falleris; nempe dum separationē, nescio quam despumationem, particularum morbosarum congregationem, earumq; concoctionem, secretionemq; (nam his aliisq; multis id genus vocabulis tuis lactamur) in ipso sanguine fieri vis; pusq; esse genuinam Prolem hujusce materiæ secretæ: puri itaq; debent respōdere particulæ à sanguine secretæ. Sed & res & ratio falsa est. Quippe nihil à sanguine secernitur, nisi ejus superfluitates, tāquā in sanis. Hæc autē veneno infectæ, erumpētesq; atq; in osculis ductuū cutaneorum paulisper detentæ, ob naturalem partium illarum constr ctionem, configurationemq; exiguas vesiculas excitant, eædemq; in majores indies eminens, ex apulsu novi seri evaporandi. At iste humor, qui primùm partim tantū lentus fuit, excretoriis, maximè ex morâ &

* Alsachar.

 calore

calore partis jam venenatæ, in pus convertitur. Id quòd abundè testatur, ad *statum* usque, *ruborem*, inflammationem ac tumorem (etiam quando ad perfectam maturationem variolæ attigerint) perseverare, & *spectabilem* esse.

Cur autem ferè ante quarti initium non appareant, ratio esse potest; quòd ubi serum ex veneno paululùm lentescat multo difficilius per ductus cutaneos, at cùm liquidius fuit, transferatur. Item cùm variolarum apparitio ex osculorum ductuum inflammatione & in vesiculas tumefactione consistat, id non subitò, & ex primo vaporis venenati exitu, sed pro natura mitioris & minus acris veneni, plurimòque sanguine sano diluti, alterum & tertium diem requirere ad partem solidam & nodosam (quales sphincteres sunt) elevandam in tumorem inflammatum.

Sed interturbo te, dic reliqua. Nemo, ais, perit ex Variolis, quòd non eruperint; sed multi, quòd cùm eruperint bona spe, prematurè detumuere pustulę. Imò aliqui, (quod ipse testor, ac alij mecum medici) periere ex syncope, & convulsi plurimi mortui sunt in primo variolarum tempore, ante eruptionem, ut ubi levissima tantum earum apparitio fuit. Et quid in primis insultibus, ubi omnium gravissima symptomata esse consueverunt?

At, inquis, in despumatione prohibita & nimiùm imminuta ebullitione pabulum & materia deest Variolis conficiendis. Itane credis multos ex materiæ morbosæ defectu enecari? nempè designavit natura tot pustulis tantam materiam morbosam: igitur cave subtrahas tantæ fœturæ optimæ spei sanguinis renovandi fæculentias; sed tanquam bonus Oeconomus distribue annonam pro instituto tempore, nè ex inedia pereant, antequàm adoleverint.

At Fabula nondum finitur. Si secreta materia ex quavis causa intrò revocetur, *eandem* ægro certam necem inferre; illam verò corruptelam, ex secretione malè peracta, sibi acquisivit, non ex aliqua malignitate. Periere quidem superiores tuæ variolæ ex inopia materiæ secretæ; hæ verò ex reassumptione materiæ suppuratæ. At malè meministi te, velut fundamentũ posuisse suppurationẽ omnẽ in sanguine factam fuisse; iñocuum verò pus è sanguine exiisse; quare itaq; si idem denuò sanguini cõmisceri contigerit, mortem tam citam inferat? hic siles: tantùm innuis aliquid in secretione malè peractum fuisse. Ego verò nihil omnino, cùm nihil uspiam è corpore in hoc morbo secerni audacter affirmaverim præter superfluum vaporem veneno infectum. agnoscis tu hominem occidi ob nescio quam corruptelam, quam tamen malignam esse noluisti. At certissimos nos facit Historia medica aliorum abscessuum pus, per ipsum cor posse traduci, & multo tempore cum sanguine circulari impunè, & citra corporis noxam, nedum mortem. Claro documento, inesse puri variolarum retrogrado venenatam & exitialem.

Insuper urges ex leni ebullitione & refrigerantibus egressionem pustularum fieri & faciliorem, & promptiorem: quasi dicas, à leni pulsu facilior ac promptior circulatio. Hæccine est tua œconomia?

Ad alexipharmaca quod attinet, inquis, iis non opus esse in confluentibus, quia major inflammatio est. Malè rem intelligis; siquidem illa dantur propriè & privatim adversus venenum, non expulsionis solius causa, ubi autem major inflammatio, ibi majorem malignitatem subesse, credibile est.

Ejuſdem quoque commatis eſt, quod ſequitur: nempè in declinatione, ubi ſecunda febris, ſedulò refrigerandus eſt æger, ne ſudet,

-------------- nudus
In Tyberi ſtabit, caſus medicúſve levarit
Ægrum ex præcipiti: --------

ubi ſcilicet, Cardiacis maximè opus fuerit; nimirùm ab inanitione tot tantarúmq; puſtularum, & à tenui victu plurium dierum ferè proſtratis? temeraria ſanè cautio, cum ipſa ſecunda febricula, ſi quando acciderit, à nimia inanitione oriri poſſit; ut in Hectica & Phthiſi.

In adultis *Ptyaliſmus* ſæpè ſupervenire ſolet; atq; hic Epilogus eſt. Morbus, inquit ille, ſe expurgat novo hoc per ſalivatione modo, ideo minùs de puſtulis curandum eſt. Salivatio puſtularum loco eſt. Minimè quidem; quippe nulla evacuatione Variolas formatas tolli, aut minui poſſe, ſed per ſolas puſtulas venenum ejiciendum eſt, id quod omnis omnium ſeculorũ à Variolis ortis comunis experientia teſtatur. Deinde, in confluentibus ſecundum te id præcipuè accidit, ubi ſcilicet puſtularum maxima copia eſt. At puſtulæ, ais, in confluentibus depreſſæ ſunt, itaq; ſalivatio earum anguſtias penſat. Imò alia depreſſionis ratio eſt, nempè oſcilla ductuum excretoriorum, & ipſa ſpatia cutis intermedia, in unam veſiculã communem, more Cantharidum cutis admotarum inflammantur, ac exeſa ſunt. Ergo latè diffunditur materia contagioſa; non autem, ut in diſtinctis, certis limitibus comprehenſa, und q; comprimitur, ac acuminatur. Salivatio itaq; non venenoſam materiam expellit, ſed, illâ prius expulſa, certè ex maxima parte, occluſis jam cutis foraminulis, ſuperflui vaporis à ſãguine perſpiratio, per fauces & pulmones fiat, neceſſe eſſe eſt. Imò eadem ſalivatio naſceretur, nullus dubito, ſi pori cutanei, vel artificiali ulla alia de cauſa occluderẽtur; ut ex frigore, & Mercurij inunctione expetimur: nempè ab eo ſtatim catarrhus, defluxio ingens, & ſpumoſa ſaliua excreari ſolet, *Denique*, quòd ſalivatio non ſit de morboſa materia, illud argumentum eſt, fauces ab ea, utut vehementi, minimè exulcerari, prout in eruptione cutanea fit.

Salivatio addis promovetur multa & tenui potione: ita quidem, & interdum diarrhœa funeſta, & micturitio tua mortifera: hæc tibi in medicina facienda, ſcio ſæpiùs accidiſſe: at cauſam non vidiſti; tantus tuarum hypotheſium amor eſt.

Sic Tragica deſævit, & ampullatur in arte.

an non verè hoc eſt, laudem, an lucrum dicas, quæſitum ire in vita hominum?

Narcotica (pergis) in adultis movent ſalivam: ſic medicamenta vehementer adſtringentia citam alvum faciunt, & cathartica in diarrhœa fiunt, ex tuâ doctrinâ. Nam utriuſque par ratio eſt. Quòd autem non multùm & diu ſalivæ eruptionem impediant, facilè credo; Quemadmodum verò in dyſenteria nec opium comprimit ventrem, quin paucis momentis denuò citetur, victa ejús virtute à morbi malitia. Sic ab opio exhibito in variolis, ob neceſſitatem perſpirationis, in aliqua ſaltem corporis parte, citò redit ſalivatio. At aliæ, eædémque longè potiores rationes ſunt, propter quas narcotica dare in hoc morbo conſueverunt medici; quòd ab eruptione, exigua tantùm febricula ſit, unde

de medicamentum æquè tutum, ac vinum in ſanis; quòd in adultis metum, & ni pueris clamores & quærimonia tollit; quòd utroſque ab irrequietâ jactitatione prohibet, unde ulcuſcula ſorta tecta conſervantur, ne in mortificationes laceſſantur; quòd corpus in æquabili perſpirationis ſtatu vindicat. Sed de his infrà plura ubi medicamentorum rationes exhibebimus.

Hactenus cum iis rem habuimus, qui variolarum quandam innocentiam ac neceſſitatem ad *perficiendam humanam naturam* vindicant. *Alii* verò ſunt, iiq; novi quoq; ſcriptores, qui nihil niſi venenum exclamant; alterúmq; *primarium Athletam novum*, & veteribus planè incognitum, præter ſanguinem, humorùmq; maſſam; nempè *ſpiritum animalem* in medium proferunt. Hunc autem diro conflictu cum veneno certantē exhibent; ex hoc, prælio ſi que lethalia ſymptomata & ſtrages ſint, illa omnia oriantur, neceſſe eſt. Itaq; in variolis nihil niſi dimicationes & Tragœdiæ in nervoſo genere audiuntur: horrenda Toxica, ipsâ peſte interdū pejora; ubiq; militaris apparatus, innumera ſtadia & caſtrametationes, vehemētiſſima alexipharmaca utramq; paginam implent. Atq; hæc omnia nobis ex mero poſtulato pro ſumma ejus viri modeſtia credere fas eſt.

------------- *vidi ipſe furentem*
Cædæ Neoptolemeum, geminóſq; in limine Atridas.
Vidi Hecubam, centùmq; nurus, Priamùmque per aras
Sanguine fœdantem, quos ipſe ſacraverat *ignes.*

Profectò in hanc arenam invitè deſcendo; tantus veneni timor eſt, ut quō me vertam, neſcio; & niſi *paupertinorum ſpirituum* miſericordia me moveret, hæc omnia ſilentio præterirem, eodem jure, quo ipſe author omnes ante me de hoc morbo ſcriptores medico neglexit; præter unum meritò ejus *ant agoniſtam.* Nam ille in hoc morbo nihil omnino moliri voluit, & infrigidationes ſupra omnia axilia * animosè & ex ſumma miſericordia in humanum genus extulit; & ſi quod morbo venenum ineſſet, in omne deberi malo regimini, & medicamentis perperā exhibitis, Contrà hic omnia bona de calore, ut ita loquar, ſpiritigeno, valentiſſimis Antidotis prædicat; nempe tanto veneno domando & ſpiritibus ſuſtentandis apprimè neceſſariis.

Diſcernite, quæſo, ô boni judices, quis ſanior ſit ex iſto Gladiatorum pari, ſanè oppoſitiſſimo. Nam variolarum multùm intereſt, ſcire, an hac vel illa parte ſteterit victoria.

--------------- *inter*
Hectora Priamidem, animoſum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors
Non aliam ob cauſam, niſi quod virtus in utroque
Summa fuit.

Profectò ego nihil determinare auſus ſum. Tantùm difficultates quaſdam paucis proponam: iſti autem, eorúmve ſectatores expediant ex otio, & quando commodum videbitur. *De* priore verò jam ſatis dictum eſt; de hac poſteriore, opinione, quæ ſentio, breviter exponam. Igitur ita ſe res habet, ſi rectè capio.

Venenum

* Haud parvo mihi labore, cura. & induſtria per multos annos continuos ea ſteti[illegible] neque jam à me fuiſſe evulganda niſi viciſſet charitas in proximum, & ſtudium aliis benefaciendi &c.

Venenum, unde unde ortum, spiritibus implicatur; prælium committitur; victo tandem veneno, à spiritibus fugatur hostis criticè, humores autem in conflictu à veneno inficiuntur, quæ necessario quædam eorum prædispositio est, ad expulsionem veneni expediendam. Nam venenum naturaliter massam sanguinis humorúmque colliquat, funditque; item Fermenta quælibet alterat, vita autem ægrotantis non tam à febre, quàm à veneno ipso spiritus delente, in discrimen ducitur, ità à vehementiore quovis symptomate in variolis, spiritus magis deleti, quàm à primario veneno.

Atque hoc quidem omnibus, inquit ille, notum est. Cùm verò fermentum variolosum præ omnibus fermentis spiritus irritet, *opio* & *alexipharmacis* frequentissimè exhibitis compescendum, itaque *Ladani* usus adeò necessarius est in variolis, ut sine eo nihil ferè in curatione variolarum perfici possit: at salvo jure *sp. vitrioli* aquæve, nescio cujus, *Stipticæ Regiæ*. Atque hæc summa est hujus novissimæ doctrinæ de variolis: si quid omiserim, libenter aliquis, data occasione, mihi indicaret velim; nam reliqua omnia, quantum video, apud veteres uberius legere est: de quibus supra sententiam meam satis exposui.

Quid autem ego de spiritibus sentiam, non opus est, arbitror, ut hic repetam, at positis, non datis spiritibus tui causa, quomodo constat, venenum illos primùm adortum esse; spiritus dicuntur ex sanguine purissimo fieri, & in cerebro nervosóque genere hospitari; cur itaque per ejus flumen venenum transiens, non ipsum sanguinem massámque humorum primò inficiat, aut eò certè diluatur, & de ferocia sua aliquantulùm remittat, ante quàm in caput ascendat, & per cerebrum nervosúmque genus simul cum spiritibus in omnes corporis partes transfretetur *Willis*, qui primus, quantùm scio, eandem opinionem protulit, non sine aliqua verisimilitudine, venenum *menstruum* fermentũ facit, & homini connatum fuisse arguit; & cum cerebrum, spinalisque medulla, præcipuæ ex spermaticis partes sint, ibi naturaliter, quòd commodiùs, ab ipso fœtu formato dilituisse. At vana est hæc opinio, vide quæ supra exposita sunt

Porrò, ais, humores in conflictu infici, pugna autem in dominio spirituum privatim celebratur, victóque veneno & ex gremio & amplexibus spirituum excusso, in sanguinem migrat; adhuc tamen omnis ejus malitia deleri non videtur; sed exit venenum ex nervoso genere, novásque turbas & febrem accendit in sanguine, ita facilè per teipsum redis ad Arabum doctrinam; nempe ad fermentum quoddam variolosum, sanguinem vehementer exagitans: Atque hæc est illa necessaria humorum prædispositio, quam illi ebullitionem vocarunt, à veneno autem post conflictum cum spiritibus recedente, sanguini inducta.

Rursus, ais, spiribus à veneno implicari irretiri, comprimi, sopiri; penitùs extingui, ut non amplius se, pro sua natura elastica, expandi possint, venenum autem procax, & acerrimum toxici genus est, præ omnibus fermentis exagitans atque irritans, cutem inflammat humorúmque massam fundit, itane? hæccine adeo incompatibilia sint, ut implicentur? an ab igne igni adjecto aliquis extinctionis metus est? ita est, fratrum concordia *rara est*.

Ita profectò sentis, nam ais vitam ægrotantis non tàm à febre, quàm à

veneno ipso, cum spiritibus præliante extra flumen sanguinis. Hinc usus Laudani tam necessarius est. maximè sit alexipharmaca mitridaticum, theriaca, diascordium adjecta sint; nempe *duplici* dosi, una pro spiritibus, altera pro veneno, scilicet ex hac mistura optima spes est criseos perfectissimæ. Sin autem sanguinis erumpat alicubi corpori cum veneno, actum est, nisi *spiritus vitrioli*, 1 aut aliqua Regia exhibita sint, sic duplici invento, uno tui antagonistæ, altero tui ipsius beamur, euge! optime novitium inventum! nam veteres scilicet.

Hæc facetia est, anare inter se rivales duos;
Uno cantharo acidulo potare—

stupidi illi homunciones ne somniârunt quidem de acidis in hoc morbo dandis.

Taceo usum Corticis Peruviani; à quo propinato, ais, distinctas semper variolas sequutas fuisse. Perinde ut ab syrupo *Alyandaci* Alsaharavij, qui exhibitus ante eruptionem variolarum, si exierunt novem variolæ, non tamen pervenient ad decem. Ita interdum forte fortuna & antiqua & nova inter se mirifice concordant, in maximum mortalium bonum. Sed proh dolor! corticem habemus; syrupus vero iste mirabilis, quantum scio, cum authore periit. Sed tantorum inanium rixarum tædet; *ubi parum* aut nihil, præter absurda quædam figmenta, occurrit.

Ad propriam praxin tandem pervenio. Nolo autem, ô bone lector, te exanimare multitudine ægrotorum: paucas tantum & selectiores quasdam Historiolas, *remediorúmque gratia* potissimum recitatas, exhibere in animo est ut scias, quid ipse in hoc morbo curando facere consueverim; & ut medicamentorum maximè appropriatorum usus ac rationes paucis expediam. Profectò malum in hac urbe adeo quotidianum est; ut nemo nostrûm est, quin ei à mediocri praxi facile foret vel suos centenos ægrotos exponere. Noli tamen timere; *adversaria* non exhauriam.

1. Miles quidam Gregarius forte *Eboracum*, exeunte Januario ante annos viginti adveniens, ubi nemo, quod scio, à pluribus annis variolis decubuerat, ex eo morbo mortuus est, primum vicinia ægrotavit ex infectione; tandem in totam urbem sæviit.

D. Harrison formosa puella, octoginta annos data, in proximis ædibus militi mortuo habitans, ex rumore vehementer territa est; mox se malè habere cœpit; & capitis lumborúmque dolore multum questa est: dein vomuit, & febricitavit.

Ei tum urina fæculenta, ex fæcibus albidis & furfuraceis.

Ipse vocatus leviter purgantem potionem dedi: à qua par biduum sese multo meliùs habuit, eadem verò mala denuò reversa sunt: atque iterum purgata est paulo validiore medicamento, à quo pejus se habuit, & pulsus vehementer concitatus est, inde ad septimum diem prima ægritudine medicamenta alexipharmaca (ex bezoar Oriental. pulv. è del croci, cochenel. &c.) data sunt; at citra pustularum eruptionem, quàm frustrà per integrum quatriduum (aliis infantibus jam tùm in eadem domo cum variolis decumbentibus) expectavimus. Octavo sanguis è brachio missus est, ob difficilem spirituum, tussim siccam, & levem

1 In mentem mihi tandem venit *spr. vitriol.* &c.

veluti raucedinem; is refrigeratus, albida pellicula variegata contectus est. Ea verò nocte bene dormivit; & postridie perpaucas & exiguas pustulas in facie videre licuit: nunc autem, omnibus malis tantùm non finitis, bene se habuit, ipsa facies paululùm intumuit, variolæ discretæ & acuminatæ fuerunt.

Triduo verò ab eruptione admodum frequentia sternutamenta, & multa pituita & per os & per nares mota est.

Hodie quoque menstrua ex stato & debito tempore ei responderunt.

Quarto similiter manarunt menstrua, & alvus iterùm respondit, eadem de gutture querimonia & insignis raucedo, & saliva copiosè mota, & sternutamenta. ipsæ autem pustulæ jam & numero & magnitudine multùm auctæ; & earũ pars media sive eminens ichore quodam limpido plena. Manus & brachia & facies iis replentur; at in reliquo corpore rariores.

5, 6. Omnia fausta: lachrimæ involuntariæ & apertis adhuc oculis, pustulæ jam albidæ, atque admodum intumescentes.

7. Facies valde tumefacta: pustulæ prægrandes; iis color ex albido flavescens, cum pellucidæ ante fuerant; sicut etiamnum sunt in brachiis. Oculi ferè occlusi; & qui humor pridie in iis liquidus, jam crassus & veluti purulentus est, eadẽ turbulenta urina.

8, Pustulæ jam crustis arescere cœperunt. 9, Eædem subaridæ, & biduo post decidere cœperũt; & sui vestigia vel levissimè impressa reliquerunt, an quòd corpus benè purgatum, quod sanguis missus sit; quòd menstrua suo tempore responderint?

2. D. *Norton* puella 18. annos nata, exeunte Augusto variolis affecta est. Primo autem ægritudinis die menstrua leviter responderunt: vehementer febriit; déque capitis & lumborum dolore immani querebatur, ea nocte deliravit. 2. Vehementi febre arsit, & non ad intelligentiam rediit, 3. Similiter se habuit: at jam exiguæ pustulæ rubræ in facie brachiisque apparuerut: ad mentem rediit. Illa autem nocte sumpserat hujusmodi medicamentum (℞. Trochisc. Viperini ℨj. bezoar oriental. ℈ſ. aq. Theriacal ℥j.) 4. Pustulæ jam eminentiores, at distinctæ & velut vesiculæ aqua plenæ, ad earum verò radices cutis rubicunda, hac nocte satis commodè dormivit, febris ex magna parte desiit. 5. Ipsa facies paululùm tumidior, & auctiores pustulæ; adhuc tamen aqueæ, vesperi alvus primò respõdit. 6. 7. Ex albido flavescebant pustulæ: oculi clausi, & lachrymis involuntariè stillantes. 8, 9. *Summæ* pustulæ siccescere incipiunt, ipsáque facies paululùm detumuit. 10, 11. Oculi aperti: pustulæ in crustas indurantur.

N. B. Ipsis crustis deciduis, tamen maculæ quasi *nodi* quidam in cute, diu tumidæ permanserunt.

3. Filius natu major 11. annos natus, D. G. *Frankland* de *Thurtleby* Militis, ex variolis distinctis decubuit: cibum autem etiamsi è media matetia, tamen bis quotidie minimùm, quòd minimè ægrotavit, sumpsit; medicamenta taceo, quod nulla memini illi data fuisse, ad 16. diem è lecto surrexit; subitóque ejus artus omnes conciderunt, velut in apoplexia, & alto sopore correptus est; neminem cognovit, aut clamanti ad aures respondit.

Ipse nunc primùm vocatus, puerum nè semel quidem in toto morbo dejecisse intelligo.

Frustra enemata acerrima etiam scybalis aliquod durissimi digito prius extractis ex ano, injecta sunt, éaque sæpè repetita, semper tamen irrita fuêre.

Ita se habuit, ad viginti quatuor horas, adeo ut, quod ejus ori inditum est, nisi etiam gutturi penitùs intruderetur, non deglutivit. Postridie autem manè *Extract. Rudij* ℈ſ. in 4. pilulis gulæ interiori intrusimus, earúmque operationem totas octo horas expectavimus. Mirum! quantum excrementorum, magnam partem liquidi usculorum, unâ vice involuntarie dejecit. Dictum factum! ad intelligentiam rediit, at ex altero femore resolutus est, & ad annum claudicabat.

In hoc casu noto vim liquefactam pharmacorum purgantium, etiam durissimorum scybalorum, nempè ex mota pituita è ductibus excretoriis.

3. Causam si quæras, cur alvus in variolis ferè ad multos dies supprimatur? Respondeo, verissimile est, etiam ipsa intestina variolis affici; itaque eadem rigida fieri ob frequentes pustulas inflammatas; eorúmque adeo motum compressivum, pro eo certè tempore, necessariò, suspendi, facultatemque excretricem feriati.

4. D. *Harrison* mulier 20. annos nata, variolis confluentibus *Eboraci* decubuit; ægrè convaluit: longum esset omnia ex adversariis meis de illa scripta recitare; illud notabo, nempe ejus oculi diu à convalescentia sanis madebant, & inflammati sunt, huic & sanguis missus est; & medicamenta purgantia sæpiùs exhibita; atque alia multa *Tropica* admota: nihilominus oculi pessimè se habuerunt. tandem sic admirando effectu præscripsi [℞. Ung. Tutiæ ℥ij. aloes rosacei torrefacti ʒj. benè lævigentur m. f. Lenimentum] alterâ quâque horâ illiti sunt eo medicamento oculi: paucis horis dolor levatus est, & sanies brevi ex toto sublata est, & inflammatio desiit & oculi siccabantur: ut luce liberè & cum voluptate frueretur.

5. D. *Barkham* valde obesa mulier, plurium infantum mater 1683. variolis excunte Januario decubuit, huic in prima correptione ingens capitis & dorsi dolor, vertigo, nauseabunda, Febris. 2. Omnia pejora. 3. Omnia vehementiora, & variolæ hic & illic planè apparuerunt. menstrua ante tempus jam profluebanti. 4. Plures variolæ: at præter expectationem & pro vehementia symptomatum admodum paucæ & distinctæ. Febricitate desiit, ingens eo die ptyalismus ortus est. 4. Omnia benè se habuerunt. reliquam diariam non transcribam. 7, Jam [quod præcipuum & mihi tum valde novum videbatur] in universa cute innumeras exiguas maculas *rubras*, velut acu pictas; ac si nova Variolarum fœtura instaret, Sic præscripsi [℞. bals. Leucatelli ℥ij. Salis Martis ℈ſ. optimè lævigentur super marmor, hujus balsami Martis ℈ſ. ter quotidie dedi. Maculæ ad 9. prorsus evanuerunt. 13. Surrexit, è lecto, & tum primùm sine ullo incommodo dejecit. Convaluit.

9. Juvenis quidam ex frigore vehementer coryza laboravit; sub eodem tempore variolis confluentibus graviter correptus est. toto decubitus tempore valdè excreavit cum tussi; & vix deglutire potuit, ipse ad 10. diem vocatus Bals. Martis ℈i, do; ídque quotidie repeto, die 14. multo melius se habuit, &

benè & facilè degluite potuit; huic tantùm avenacea juscula permisi. 15. primùm dejecit; & variolæ incrustari videbantur; caput detumuit, at adhuc multum exeeravit. Convaluit. Quater ex balsamo Martis tantùm sumpsit, at optimè tulit medicamentum, & ei, ut opinor, magno antidoto fuit.

7. Famula D. *Chesney* 30 annos nata, variolis *confluentibus* decubuit. præter decoctum *Avicennæ* ex ficubus, Tragacanth. sem. fœnicul. lacca, nihil præscripsi, item mucilag. sem. Cydonior. item àdmodum tenui victu nutrita est.

Variolæ depressæ & exiguæ fuerunt: huic sputum exiguum. Menstrua ferè assiduè profluebant à primo correptionis die, item ex gutture ipso initio morbi valdè questa est, tanquam ex frigore aliquid mali accesserat.

12. Admodum ex gutture ægrotavit, ut penè anhelans suffocari videbatur; nec aliquid deglutire potuit. Jussi os elui melle violacco, cui paululum omphacii ex pomis acerbis adjectum sit. Dein balsamum Martis ℈ß. dedi, quod tamen admodum difficulter devoravit. Item singulis binis horis ejus balsami Martis ℈ß. ex syrup. jujubin, dari jussi, ea nocte optimè dormivit. 13. 14. B. M. scrup. ß singulis noctibus sumpsit, gutture, ut ãtea Collyrio tepide injecto bis aut ampliùs in die diligenter curato, jam primùm media nocte alvus mota est. 15. omnino detumuit facies, pustulæ siccescebant; gargarisato ore hujusmodi medicamentum sumpsit. [℞. mellis cocti unc. ij. syrup. violar. ℥ß mucilag. sem. cidonior. ℥jß. cochleatim detur] 16. 17. balf. martis ad ℈ß. nocte sumpsit. Convaluit.

8. D. *Walker* ex frigore & itineris plurium dierum fatigatione febricitavit cũ gravi tussi, item à symptomatis variolas prædixi, à principio decubitûs vomuit, & aliquoties dejecit, deliravit; huic ex Mithridat. scrup ß. cũ agaric. & sal. Martis gr. 1. bolum dedi: item diacodij unc. ß. ex aq. hordei.

Huic tantum variolæ distinctæ, at propter tussim & sanguis missus est & diacodium in modica dosi singulis noctibus exhibitum est. 15. nihil id genus medicamenti datum est; ea verò nocte & pejus se habuit, tussi assiduè vexata est; & semel liquida dejecit: inde 16. mane idem diacodium datum est; nimirùm propter tussim conjunctam cum variolis. Convaluit.

N. B. Febris non ante 12. diem, id est, maturationis ultimum tempus, remisit.

9. D. *Tomlinson* juvenis robustus, ineunte Aprili variolis *confluentibus* affectus est. Ipsis pustulis erumpentibus sanguis è brachio ad unc. x. missus est, avenaceis tantùm & sero lactis cibatus est. confect. alkermes & confect. de hyacintho primis diebus modicè sumpsit.

Decoct. pector. cum ciceribus & lacca assiduè potavit ad ipsum morbi statum, optimè se habuit; nec ei alvus mota est ante 13. diem. quo, die ab aliquo nescio quo caseo recenti clam comesto, inhorruit, & difficilimè respiravit, & tantùm nõ animo defecit. Diacodij unc. ß. [nam ante ejus nihil sumpserat] & haustulo vini canarini ex sero lactis: hominem restitui. Convaluit.

10. Filius D. *Pricket* Quæstoris publici Eboracensis, 8. annos natus, variolis decubuit: distinctæ fuerunt, at insolitæ magnitudinis: nam inter eas fuerunt magnæ, instar vesicularum piscium totæ aqueæ at nigricantes; ad vigesimum diem

diem aqueæ veſiculæ in pus non converſæ ſunt,ſed ex his à me pertuſis aqua nigricans, inſtar ſucci mororum, effuſa eſt, ad 27. diem vixit nullo digeſtionis ſigno in maximis variolis;& minoris haud tum ſiccarentur.

11. Filia D. *Tolhurſt* in vico D, Martini habitantis, circiter 7. annos agens variolis diſtinctis,iiſdémque paucis & plenis decubuit. Ei exhibita ſunt vulgaria bezoardica è pul. chel. comp. in principio. Parum ægtotavit niſi primis diebus, nihil fere cibavit præter avenacea aut ſerum lactis ex cerevíſia tenui aut tantillo vini Hiſpanici decoctum: 4. ab eruptione ad ſcapulas ingens *Bubo* ſubito ortus eſt, cum vehementi inflammatione circumcirca, etiam dorſum & collum latè occupante. 6. bubonem aperiri juſſi; è quo pus ad aliquot uncias effuſum eſt: puſtulæ tamen varioloſæ conſueto tempore maturuerunt, vulnus diligentia & cura chirurgi *Jones* ſanatum eſt. Convaluit.

12. Filius D. *Verney* Militis, jùvenis ex immodico exercitio in ſphæriſterio variolis Londini decubuit:ei ſanguis aliquoties miſſus eſt. Aliis plurimis medicis adſcitus purpureas maculas variolis interſperſas vidi, & latas nonnullas plagas, veluti vibices in brachiis & collo purpureas; hæmorrhagia narium & mictu ſanguineo à primis diebus affectus eſt, non bene memini quid ei ex communi conſilio præſcriptum fuit, illud tantùm curioſiùs animadverti, *ſanguinem* refrigeratum *tenerrimum* fuiſſe,ut ejus craſſamentum rubrum vel molliori pennæ pluma percuſſum facile dividi potuerit. Ad ſeptimum obiit.

In aliis autem multis, quibus urina cruenta mota eſt, ſanguinem è brachio miſſum adeo *aquatum putridúmque* eſſe vidi, ut fluctuaret craſſamentum in vaſe, non aliter quàm ipſum ſerum.

Neque ullam ſervatum memini in tanta peſtilentia, niſi alia micturitionis cruentatæ fuerit cauſa; nempe vel epiſpaſtica adhibita, vel menſtrua, aut puerperii lochia, & c. quæ admodum cautè diſtinguenda ſunt.

12. Filia cujuſdam *Wood* variolis diſtinctis at multis decubuit: huic multæ purpureæ maculæ per totum corpus diſperſæ, quarto ab eruptione vocatus, febricitantem & delirantem inveni. Decoctum pectorale, cum ciceribus ordinavi: ité[R. ſpiritus vitrioli ʒi. olei vitrioli ℈i. diacodij unc.iij. miſce]hujus cochleare tertiis quibuſque horis exhibe,biduo maculæ purpureæ paulatim rubicundæ fiebant, deinde ſenſim diſparuerunt. Convaluit.

14. Quidam *Dale* juvenis robuſtus ac carnoſus, 23. annos natus, ex hæreditaria & materna labe ante biennium mentè captus eſt; quo ſpatio plurima ruri exhibita ſunt ab aliis atque aliis medicis: tandem ineunte æſtate Londinum venit,atque illum ad ſex ſeptimanas minimùm tractavi ad hunc modum: nempe ſemel in qualibet ſeptimana ſanguinem ad libram è brachio miſi: itémque alternis diebus helleboriſmum ad 40. aut 50 grana veretri albi propinavi;vel aliquid è cupreis catharticis vehementioribus & juſta doſi præſcripſi. His autem vehementer & ſuprâ & infrâ humores moti ſunt,hâc autem methodo perſtitit ad ſeſquimenſem; quo tempore variolis correptus eſt.

N. B. Quamvis modicè cibavit, & ſanguis ad plures libras miſſus fuit, atq; inſuper valentiſſimis medicamentis exomni, crederes,ſaburra & fæculentiis vitioſi ſanguinis humorúmve hominem aſſiduè & diu purgatum fuiſſe;tamen poſt

tot & tantas evacuationes confluentibus variolis exitialiter decubuit, ad eum verò accersitus est collega meus dignissimus D. *Dawes*, qui illum mecum sedulò curavit. Nihil autem peculiare in toto morbi de cursu animadverti, nisi quòd ad intelli gentiam non rediit, quamvis minùs ferox & paulo pacatior fuit, ad 13. diem ex sævitia morbi mortus est.

15. D. L. puella extertiana duplici, cortice Peruviano jam recens profligata in variolas mediocris numeri incidit, morbi autem decursus sine ullo gravi symptomate præteriit: ad 17. verò diem à decubitu rediit febris: sauguis ei missus est, & cortex denuó pro more exhibitus, convaluit.

16. D. *Clayton* juvenis, optimi corporis habitûs, ex sævissimo capitis & lumborum dolore variolis haud mediocribus correptus est, statim & in primis diebus Emeticum datum est; itémque eruptionem sanguis ad ℥viij. missus est. 4. Verò manè clara variolarùm indicia visa sunt; quo tempore hæc medicamenta præscripsi [℞. croci ℈j. cocheneil ℈iij, sacch. candi albi ʒj. m. in X. doses dividatur sexta quaque hora dand. ex haustulo infrascripto; nempe ℞. aq. fœniculi ℥vj. lactis alexiterij unc. vj misce in 4. haustus, adde unicuique diacodij unc. ß.]

Item ℞. ficuum n. *vi*. cicer. rubror. contusor. unc. *i*. Glycyrrh. rasæ unc. ß. sem. fœnic. dulcis ℥ij. G. Tragacanth. unc. *i*. aq. fontan. ℔. *iij*. coque ad ℔. 1. f. Apozema colaturæ unc. iiß. tepefactas ter quotidie capiat.

Ad diem verò sextam ad expulsionem; quod aiunt, fortius promovendam sic præscripsi.

♃ bezoar. Oriental. croci an. ℈*j*. cochineil. ℈*j*. ß. sacch. cand. ʒ*j*. m. f. pulvis in *iiij*, doses dividend. harum unam ad octavam nocturnam capiat, superbidendo haustum sequentem; aq. lact. alexiterij unc. *iij*. aq. fœnicul. diacodij in unc. *i*. m. f. haustus.

Item alia fortiora alexipharmaca, siquidem opus fuerit, ad languores: nempe hujusmodi ℞. aq. lactis A. unc. *iij*. aq. mirabil. unc. *ij*. aq. fœnicul. ℥*ij*. sacch. perlat. ℥*i*. m. coch. detur.

Ad octavum verò, quòd jam ex sputatione irrequietior fuit, haustui hypnotico adjeci ladiliq. cydon. gutt. vi. item Apozemati addidi triplicem quantitatem cicerum rubror. eóque etiam usus est pro Cargarismate.

Ad decimum, diem ad muturationem, adjeci croci hypnotico ultimò præscripto.

Deinceps verò pulveres omisimus, tantùm haustus hypnotic. indulsimus, convaluit.

Sexto aucem à casu Voriolarum hoc medicamento dejecit. ℞. decoct. sennæ Cereon. ℥iij. ß. syrup. violar. ℥ß. syrup è succo citri aq. mirab. an. ʒvj. syrup. è spin. cervin. ℈j. ß. m. f. potio. cum custodia sumend. eâ alvus satis mota est. eandémq; identidem potionem ter ampliùs debitis intervallis cum euphoria cepit.

Quod ad victum verò attinet, hordeacea & è pane confecta jusculа & similia præscripsi; quibus tamen vinum semper adjectum est, itémque vinum Canarinũ merum, certè semel ìdque fere quot die mane indulsi, item idem vinum ex lactis sero, pro more Anglorum coctum, quantum & quoties voluit.

N. B. Quamvis à sanguine misso fere riguit sudore frigido; tamen à Cardia-

cis

cis exhibitis non amplius ægrotavit aut admodum febricitavit, certè non ultimis morbi diebus, cùm altera febris accendi solet, prout fert quorumdam vana opinio.

17. Filia D. *Hamden*, 17. annos nata, non ita valida, sed macilentior, febre arsit, cũ vomitu, & ingenti capitis dolore, triduo toto â decubitu ad omnia, quæcunque oblata fuerint, vomuit, & victum & remedia: tandem cùm frustrà omnia tentasset, suasi, ut *vinum Hispanicum* minimè assuetæ daretur: dictum factum, hujus ad unc. vj. protinus siccavit, nec ampliùs vomuit, postridie verò manè variolæ eruperunt cum bonis avibus. Pulverem deinceps *è chelis comp.* cum granis aliquot *bezoar. Oriental.* bis quotidie sumpsit, item *diacodij* unc. ß. ex aquæ lactis alexiterij haustulo, bis similiter propinavit, manè & vesperi. At *N.B.* vini præterea Hispanici ad lib. *1.* spatio 24. horarum quotidie ebibit: idque meru n, convaluit stato tempore sine ulla amplius ægritudine. Huic autem variolæ *confluentes* fuere, facie potissimùm atque artubus; & veluti Pisculorum vesiculæ inflatæ sunt, latéque cutim occuparunt, pulchra ante, nec multo minùs pulchra à convalescentia; nempè variolarum vestigiis modicè exsculptis.

18. D. *Strickland*, primaria fœmina: triginta annos nata, sæpiùs fœliciter peperit; & aliquoties deinceps abortiri consuevit, ipsa autem abortione instante febre vehementi arsit cum profluvio menstruorum non modico, ipse vocatus Variolas prædixi: postridie autem eruperunt *confluentes*, toto verò morbi decursu sic ei medicatus sum [℞. cochineil ʒj. croci scrup. ß. facch. candi albi ʒj. m. f. pulvis in vj. doses divend.] harum unam è cochleari aq. Theriacal. sexta quaque hora: post triduum verò semel tantùm in 12. horis & sic ad finem morbi, item vinum. Hispanicum pro libitu potavit, item *Apozema pectorale* cum *cicceribus* rubris aliquoties in die, item diacodium mediocri quantitate manè & vesperi.

Sputum suo tempore valdè motum est: oculi ad plures dies clausi, convaluit consueto tempore.

Menstrua per se compressa sunt: at medio morbi iterum at leniter mota sunt; identidem ad initium tertiæ Hebdomadæ, illa tamen omnia sine ullo gravi malo.

Huic autem sub altera aure parva *Parotis*, morbo declinato, exorta est, at non periculosa, sorte ex *cretata* facie, mulierculæ nescio cujus suasu.

19. D. *Ellis*, Equitis filia, carnosa, & sanguinei [ut populariter loquar] temperamenti, 16. annos nata, capitis & dorsi dolore vehementer affecta est cum intensa febre synochâ, triduo à decubitu vocatus, in puellæ facie hic & illic minutas quasdam pustulas curiosiùs animadverti: adeòque sanguinem non misi.

Huic *cocheneil.* ℈ij. *croci* ℈ß. *bezoar orient.* scrup. *j.* in vj. doses dividend. præscripsi, superbibendo *decoct. Pectoral.* [cum *eicceribus* ℥iij. ad libram [℥j. vel alteram, tepefactam sexta quaque hora, item vesperi & mane lene hypnoticum ex diacodij ℥ß. *&c.*

4. Eruperunt innumeræ pustulæ & in manibus, & ubique corporis, & symptomata plurimum remissa sunt; nempe dolores utrique & faucium an-

gustia; & sitis & febris diminuta est.

5. Multo plures pustulæ visibiles fiunt; & vesperi menstrua profluebant, biduo ante statum tempus: ea nocte alvus per se mota est. *crocus* è pulveribus jam *dempta* est; cætera ut ante exhibita.

6, Omnia fausta; pustulæ elevatæ sunt & auctæ, & jam quasi crassiusculo pure repletæ albescunt. menstrua adhuc modicè fluebant.

7. Se habuit ut pridie.

8. Menstruis nondum siccatis, & spiritûs angustia & levi horrore subitò correpta est. *crocum* pulveribus rursus adjeci, etiam duplicatâ ejus quantitate. mirabile quidem quàm citò ex eo medicamento cum levi diaphoresi refecta est.

Deinceps verò optimè se habuit sine ulla amplius ægritudine. tempore convaluit.

19. D. *Colthorpe* mediæ ætatis mulier, ante annum diu & vehementer vexata est menstruis & uterinis profluviis albidioribus ad summam imbecillitatem: à quibus à me ad integram sanitatem restituta est. Autumno insequente Tertiana duplici laboravit; ex hac verò valde debilitata est. Iter tamen in Hiberniam meditata est: at subitò ineunte Novembri arsit; ipsa recidivam febris intermittentis esse credidit. die verò à decubitu quarto vocatus, Variolas tantùm non erumpentes animadverti. ipse protinùs vinum Hispanicum cum pane amygdalato propinavi. idque semel atque iterum quotidie sumpsit: item jus cula è pullo gallinaceo & avenacea, & cerevisiam ex usu bibendum indulsi.

Hæc autem medicamenta præscripsi. ℞ Decoct. Pectoral. ℔ ii. *cicerum* rubr. cont. ℥iii. coque leni igne ad medias cola f. *Apozema*, hujus ℥iii. tepefactas ter quotidie sumat.

Item, ℞ croci ℈i. cochineil. ℈ß. sacch. Tantillum, misce f. pulvis in viii. partes dividend. harum unam quarta quaque horâ è Cochleari aquæ Theriacalis da.

Item ℞ aq. lactis alexiterii. ℥ij ß. diacodii ℥i. misce f. Haustus. nocte ad horam octavam dand. idem iteretur quotidie manè.

Per triduum verò ab egressis variolis hac methodo usa est. mox per duos alios dies eundem pulverem non nisi sextâ quaque hora propinandum jussi. post tres verò reliquos dies eundem pulverem tantùm manè & vesperi sumpsit.

At ad triduum ampliùs eundem hypnoticum haustulum, cui Laud. liquidi guttas viii. adjeceram, ebibit. convaluit.

Hæ autem variolæ ex *confluentium genere* fuêre, totùmque corpus occuparunt; ne semel tamen aut doluit capite, aut ulla parte corporis, aut deliquit spiritus liber, fauces admodum apertæ, & tanquam in optima valetudine & panem tostum cum butyro interdum comedit sine ulla querela.

Omnino *nullus Ptyalismus* ortus est: saliva, nec defecit, nec abundavit; quantum ego & necessarii ejus, aut ipsa sæpius à me interrogata de ea re, advertere potuerimus: ad plures tamen dies oculos clausos habuit, præ mali vehementia.

Porrò alvus ne semel quidem in spatio 16. dierum mota est: quamvis post 12. diem comedit pruna & poma cocta dejectionis causa.

Illud denique notandum est, illam intra se simul habuisse duas, tresve un-

cias *Cochineil*: neque tamen etiam ipso pustularum maturationis tempore; nisi admodum leniter, certè citra febriculam incaluit.

21. Filia D. *Chetvvind*, admodum velatudinaria, pallida, anhelans, macilenta, variolis correpta est. Triduo autem ab eruptione me vocavit: omnia pessima inveni; nempe pustulas exiguas confluentes, compressas, febrem acrem, vigiliam, nauseam, spirandi difficultatem, &c.

Tenui victu ex avenaceis, item cerevisia tenui, si quam postulet, utatur. At vinum Hispanicum aliquoties in die pro medicamento dari jussi.

Hæc autem remedia præscripsi. videlicet, ℞ croci ℈i. ß. cochineil. ʒß. Sacch. Candi ℨj. m.f. Pulvis in vi. partes dividend. quarum unam tertiâ quaque horâ capiat ex aquæ Theriacal. cochleari. item Apozema pectorale cum *ciceribus rubris* pro potu quotidiano, liberaliter exhibendum. item nocte & mane lene & mediocre hypnoticum ex diacodii ʒß.

Mirabile; intra biduum pustulæ ingenti intumescentia per totum corpus elevatæ sunt. item totum caput intumuit.: oculi ex toto clauduntur. stato tamen tempore optimè convaluit.

N.B. Pustulæ, maximè in manibus & carpis, velut totidem pisciculorum vesiculæ paulo diutius permanserunt tumefactæ, quam alibi corporis.

22. D. *Eliz. Finch*, illustrissimi Comitis de *Winchelsey* filia, 17. annos nata, ex vehementi dorsi dolore & febre decubuit. ad multam noctem vocatus variolas prædixi. sanguis ad ʒviii. missus est, item Apozematis pectoral. cum ciceribus haustulum sumpsit, vinum Hispanicum & unam vel alteram dosim *Cocheneil* cum croco eâ nocte, postridie verò manè variolæ egredi incœperunt, quibus visis, necessariis alterum Medicum magni nominis accersi placuit. nostra verò methodus ei minimè arrisit: atque adeo, humanitatis causa, illi præscribendi vices cedere volui, igitur ex hodierno more & vitium & calefacientia omnia, vel à culina vel ab officina omnino prohibita sunt. At lac, aut avenacea, aut poma cocta, aut cerevisiam tenuem ei assumere pro arbitrio indultum est; per triduum verò ab eruptione hæc medicamenta præscripta sunt [℞ aq. lact. alexiterii ʒiii. sp. vitrioli gut. vi. diacodii ʒi. m. f. haustus. ter quaterve quotidie iterandus. item *decoctum album* dictum, & aq. lactis alexiterii cum saccharo perlato & preterea nihil. eventum scire desideras: omnino nulla pustularum confluentium intumescentia secuta est: pustulæ sublividæ & sine pure. Quarto ab egressu, cùm omnino conclamata Medico socio visa fuerint, methodum mutare mihi copiam fecit, & valedixit. Quinto mortua est, universis pustulis nigricantibus.

N.B. Non audiendi sunt, qui ut symptomati alicui, ut ut vehementi & maligno, occurrant, morbum ipsum ex toto negligunt. cujus summa accuratio est, pustularum intumescentia. at certè *acida* & frigefacientia omnino illas impediant, quo minùs intumescant. Proximo autem atque ultimo *medicamentorum*, à me certè exhibitorum *rationes ac usus* paucis expediam.

Quòd verò ad venæ-sectionem, [1] vomitum, purgationem, enemata, vesicatoria,

1 Cognovi Medicos, qui ab Scorpione ictis nihil aliud, quàm ex brachio sanguinem miserunt. *C. Cels.* Idem alibi à rabiosi canis morsu sanguinem homini mitti non alienum est.

catoria, frigidæ potionem & similia evacuantia atque infrigidantia in variolis attinet, nihil amplius habeo, quod dicam, quàm quòd supra comprehensum est nempe illa omnia fieri solere ad caloris febris excessum temperandum; at citra spem diminutionis materiæ venenatæ aut morbi solutionem, cùm is omnino consistat in expulsione papularum à venenato superfluo excitatarum; earùmque debita maturatione, quæ suis temporibus privatim fieri consueverunt: quæ tamen tempora ullis remediis, aut aliquo artificio adhuc cognito, quicquid vani homines atque audaces contrà contendant, vel unum diem, non horulam fortè, accelerari non posse, etiam mulierculis notissimum est. Igitur infrigident, calefaciàntve, quantum volunt, nihil tamen promovent; at immensum & funestum damnum inferre possunt.

Verum ipsa jam medicamenta interna privatim pensitemus; scilicet quæ peculiariter ad hunc morbum adhibita sint. Atque hæc in duas præcipuè classes distribui commodè possunt: nimirùm vel in ea quæ inflant, & superfluitates expellunt, pustulásque excitatas maturant: vel in ea, quæ propriè veneno adversantur: etiamsi in his ultimis quoque sint quæ & propellant & digerant.

Primi autem census, sunt ficus, crocus, sem. fœniculi, apii, cicera, lenticulæ, g. tragacanthi.

In altero verò censu sunt. lacca, cochineil, trochisci viperini, pulveres testacei. Acidi quilibet succi, agrestæ, limonis, granati; vitriolum, vinum, opium, theriaca. de his autem singulis breviter dicturi sumus.

1. *Ficus.*

Has verò supra omnia medicamenta ad variolas laudant Arabes: „ Ficus „ sunt vehementis expulsionis ád exteriora, & illud est una de causis evasio- „ nis à nocumento earum, at rursus aqua ficuum est bona valde. hæc *Avicenna*, nec immeritò. Etenim, quamvis ad hunc morbum novum primò ab Arabibus adhibitæ sint, tamen usu à Græcis diu ante exploratæ, & à consilio chirurgico, sicut cætera ferè omnia medicamenta, inventæ sint. „ Priscis, inquit „ Plinius, * nihil intentatum; inexpertùmque fuit, nihil occultatum ab illis, „ quodque non prodesse posteris vellent; unde in admirationem curæ Priscorum „ diligentiæque animum egit.

Audiendus autem est Scribonius Largus, qui usum & rationem utilium medicamentorum à chirurgia esse expressis verbis perhibet. „ implicitas medicinæ „ partes inter se, & ita connexas esse constat, ut nullo modo diduci sine totius „ professionis detrimento possint. ex eo intelligitur, quod neque chirurgia sine „ diætetica, neque hæc sine *chirurgia*, id est, sine ea parte, quæ medicamento- „ rum *utilium usum habet*, perfici possunt.

Idem ex communi usu veterum Medicorum nos docet C. Celsus „ scorpio „ sibi ipse pulcherrimum medicamentum est. quidam contritum cum vino bi- „ bunt, quidam eodem modo contritum super vulnus imponunt. ac si idem utro- „ bique esset effectus, nec multùm interesset. ita, eodem autore, certæ quædam „ herbæ bene faciunt & cum vino potui datæ, & super vulnus impositæ.

Igitur Dioscoridem adeamus. Ficus deploratis & cacoethicis ulceribus medentur: duritias, parotidas & furunculos emolliunt; panos ad maturationem perducunt.

* L. 1. c. 27.

perducunt. evocant pustulas, sudoresque movent [ἐξανθημάτων καὶ ἱδρώτων προκλητικά] fici succus lacteus instillatus plagæ, percussis à scorpione, venenatorum ictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur. hæc autem faciunt in chirurgico apparatu. intùs verò sumptæ eadem faciunt, & insuper sitim sedant, calorem restringunt fervefactæ & pulmonibus, arteriæ & tonsillarum inflammationibus prosunt. si tot itaque & tanta de ficubus antiquis Medicis experta fuerint, an non medicamentum variolis maximè accommodatum optima cum ratione ab Arabibus creditum est? At, inquies, quomodo hæc tanta efficiant? idem author te docebit, nimirum serum concretum à veneno dissolvendo, meatus glandularum aperiendo, atque partes inflammatas emolliendo, pustulasque ad maturitatem, perinde ut cæteros abscessullos, producendo.

At tu harum rerum causas in occulto positas & proprietates scire à *priore* desideras, & scio quàm negotiosus es. itaque & consule operarios chymicos, qui salia plantarum extrahunt, olea exprimunt, & similibus torturis veritatem abditam exquirunt; tum rationem institue de salis cujuslibet innati, oleique quantitate, natura, statu, combinationibus. hic certè si rectè computum facias, maximè ex aliqua neoterici hypothesi, næ multo doctior eris, & intelligentior de herbarum virtutibus & usu. profectò in his tantis minutiis non is sum, qui plurimùm satago.

2. *Crocus.*

Croci autem usus & rationes, quatenus ad rem nostram pertineant, ex Dioscoride hæ sunt. Crocus ex vino ad aliqua venena vergentes ad ignem sacrum inflammationes mulcet, vim coquendi ac emolliendi habet, urinam ciet, venerem stimulat, miscetur utiliter potionibus, quæ ad internos parantur affectus, qui ex passo biberint, crapulam non sentient. crocus optimus, qui subacris. Igitur nescio an aliud medicamentum aptius. nam quòd fortiter expellere & inflare potis sit, constat, quatenus urinam & venerem moveat, & subacris gustûs sit. itemque quòd inflammationes concoquit, emollit, mulcètque. potenter digerit, quòd crapulam prohibet. & veneno privatim adversatur. His addo, meatus ideo aperit, quòd è subtilissimis herbis *infectoriis* est.

3, *Fœniculum; Apium.*

Hæc peculiariter adversus venena *Serpentum* ex vino exhibita sunt. *illud* expellit, quod epotum mammas lacte replet: itémque quòd urinam mensesque movet. *hoc* easdem virtutes obtinet; atque tàm hoc, quàm illud æstuantem stomachum mulcent in febribus, ad inflammationes, oculorum putà, privatim conferunt.

4. *Lentes. Cicera. G. Tragacanthi.*

Lentes contra subversionem Stomachi. ad pustulas, herpetas & erysipelata; inflammationibus medentur. *Diosc.*

Cicera ad inflammationes; ad scabiem, ulcera capitis manantia, lichenas: ad cancrosa & maligna ulcera. authore Dioscoride. itémque Arabes ea exhibent inflantia ac *lenitiva.* conferunt *Apostematibus calidis*, & iis quæ sunt in *glandulis.* & privatim conferunt *dolori dorsi.* nutriunt ex his sorbitio pulmonem meliùs, quàm res aliqua, clarificant vocem. aperit oppilationes. & *vehementer*

venerea ex vino, i.e. quòd *inflant*; unde magnopere distendunt ductus excretorios, expelluntque superfluum vaporem. Avicenna.

G. Tragacanthi. Quamvis peculiariter id medicamentum inflammationes sedet, authore Dioscoride; tamen quia ex papilionacea & siliquosa planta lachryma fit, ideo illud inter inflantia, sive expellentia jure, ut arbitror, posui.

5. *Lacca. Kermes Cochineil. Trochisci viperini. Pulveris Testacei.*

Hæc autem medicamenta, in aliam classem simul redegi; nempe propter affinitatem quandam, scilicet quòd medicamenta sint ex insectis, aut animalibus sanguineis frigidis. de iis autem apud *Græcos* parum, quod scio, dictum est; nec multum apud *Arabes*, nisi sparsim. at quæ sint, & quas potissimùm virtutes, variolis accommodatas habent, dicam; idque ex veterum placitis, quantùm res ferat.

Igitur *Laccæ* mentio fit apud Galenum in Mithridatio. nequeo sanè *Fuchsio* assentire hanc *Cancanum* Dioscoridis fuisse: sed Arabum Laccam, esse ipsissimam hodiernam nostram constat. nam Lacca pura ab *Avicenna* in variolis; Lacca cùm fustibus à *Rhasi*. eadem Lacca à fustibus detrita ab *Alsaharavio* præscribitur. hæc certè *coccos baphice* esse non potuit, quæ pura colligi solet, teste Dioscoride, ab Ilice pumila, ut hodie, apud Monspelienses.

Hæc autem Officinarum Lacca ab Indiis ad nos asportata, teste Amato Lusitano, omnibúsque seplasiariis, quorundam insectorum, Formicis alatis persimilium opificium est, ab iísque fustibus adglutinari: atque ita non rarò venit apud pharmacopolas.

Clarum est, inquit *Johannes Bauhinus veram esse laccam*, quâ in officinis utimur, & adfertur ex *India Occidentali*, quæ fuerit forte nesciverunt *Arabes*, at ejus *usum in variolis nos primùm docuerunt*. Ejus verò notitiam *Garciæ* debemus; nempe esse ex Formicis alatis ortam & in extimis ferè ramis *Bir* arboris pruniferæ sive jujubini cujusdam generis generari.

Inter διαφορητικὰ i. e. quæ per insensiles meatus educunt, numeratur.

Kermes verò sive *coccos baphice* Dioscoridis ex arboribus glandes ferentibus *i. e.* ex pumila Ilice, colligitur. & granum quidem non est, sed alicujus *vespæ* sive *apiculæ* labor; in quarum numero etiam *formicæ* sunt *i. e.* nidus & pabulum, more apum; vermiculo incluso à matre insecta provisum. de quo olim [1] uberius dixi.

Cochineil superioris seculi medicamentum: procul dubio ex analogia, quam habet cum reliquis Insectoriis Insectis primò à modernis exhibitum est,

Vermiculus hexapos est, i. e. è scarabæorum genere. & ferè in medio *statu* exsiccatus; antequam adolescat in scarabæum.

Atque hæc omnia ex communi quadam ratione ad venena conferunt.

Ita Cimices (ex scarabæorum quoque genere) demorsis ab Aspide prosunt. Locusta Africana assiccata ex vino hausta contra Scorpionis ictus magnopere confert. ita pulli Hirundinum i. e. Insectivorarum avium, exsiccati ℥i. ex aqua, anginæ succurrunt: ad uvæ & tonsillarum inflammationes conferunt. Diosc.

Trochisci viperini. hoc autem medicamentum optimè exponitur à Dioscoride nempe ex viva, i. e. integra vipera cum sale & *Caricis* & melle tosta & in fictili clauso, & ad lævorem tritâ conficitur, etenim ex iis ipsis etiamsi sal conficiatur, non

1 Act. Philos. Londinens.

non est tamen perinde efficax. ipso authore.

Proprietas autem hujus carnis est, inquit Avicenna, quod *facit penetrare superfluitates ad cutim*; rursus, ejus exuviæ expellunt superfluitates ad cutim & conferunt *lepræ magnificè*. eodem authore.

Vis autem insectorum communis *septica* est; qua de causa, inquit Dioscorides, medicamentis admiscentur quibus carcinomata, lepræ, & impetigines feræ curantur.

Pulveres testacei, medicamentum prophylacticum nulli secundum & in usu quotidiano, quamvis rationes vulgatas ejus rei non approbo. à veteribus adeo eas paucis deducere lubet.

1 Igitur ad Potionatos omnis generis conchylia cruda pariter ac tosta esse, salutare est. itémque locustæ marinæ, & astaci, ac potum eorundem jusculum: id est, tum Testacea, quàm Crustacea insecta: nempe è quibus nostræ adeo decantatæ compositiones é chelis fiunt.

Hi verò pulveres, autore Dioscoride, extrinsecus admoti ad psoras idonei. quatenus naturæ calci vivæ participes sint: intrinsecus verò propter eandem rationem alexipharmaca sunt; & privatim conferunt ad canis rabiosi morsus; contra serpentium & phalangiorum morsus & scorpionum ictus auxiliantur; & iis qui leporem marinum hauserunt.

Testudinis marinæ & terrestris ova quomodocunque cocta, & jus ranarum maximè faciunt ad *putrescentes purpuras* à salamandra hausta.

Cancri fluviatiles elixi ad haustum marinum leporem non mediocriter adjuvant.

Cochlea extinguit sanguinis fervorem. omnia cooperimenta ostraci abstergunt ulcera, & consolidant ea, & scabiei conferunt. stomachi dolorem sedant. ulceribus accidentibus in intestinis conferunt magnificè, autore Avicenna.

Illud certissimum est, ad animalium venena etiam privatim insecta, tanquam antidota à veteribus exhibita sunt. ita Scinci in Mithridatio, admodum diuretici sunt, venerem accendunt: adeòque expellunt vehementer per ductus excretorios. quæ sola ratio & usus est id genus medicamentorum.

6. *Vinum*, *Opium*, *Mithridatium*.

Vinum, maximè dulce; imò meri potio, idque interdum, certe ad aliquot venenatos ictus, largius potum 2 egregiè, inquit Dioscorides, auxiliatur. adeo copiose, si quod aliud medicamentum Mithridat. admiscetur.

Itaque admodum laudo usum nostratium, quo serum à lacte vel cerevisia, vel maximè vino albido divisum pro potu quotidiano in variolis exhibere solent; maximè si tantillum C. C. vel crudi vel usti & calendulæ flores, nempe croci æmuli & medicamenta euporista incoquantur. Etenim veteres vinum privatim dederunt ad *papulas* toto corpore erumpentes; ad omnes internas inflammationes & ad venena, ut ut dictum est, teste Dioscoride.

Opium autem inter prophylactica & expellentia medicamenta à veteribus numerari video: quod satis probat ejus effectus, si majore modo detur. epoto, inquit Dioscorides, papaveris succo tanta *sæpenumero* oritur prurigo, ut homi-nem

1 Diosc. Alexiph. c. 6. 2. Mulsum meracumque vinum omnibus venenis confert.

nem à veterno excitet. me olim, fateor, multùm abstinuisse ab ejus usu, dum Eboraci medicinam facerem, nec me unquam pœnituit; illud non dedisse; sed cùm perlegissem consultationes, quæ de hujus usu in variolis D. *Th. Mayernus* manu scripserat: in quibus una est, quâ privatim in confluentibus variolis Medicorum Londinensium sui temporis, regno Caroli primi, laudani exhibitionem vehementer laudat; minus ejus medicamenti, certè ubi opus fuerit, à rationibus suprà expositis, abstemius fui.

Syrupum mirabilem ad variolas Avicennæ ingreditur succus foliorum papaveris humidi, *i.e.* viridis & succus acetositatis citri.

Grossi, inquit Dioscorides, cum sylvestris papaveris foliis ossa extrahunt, & *furunculos* discutiunt.

Mithridatium (in cujus numero pono Theriacam secundum Andromachum, Neronis Medicum, aliásque id genus innumeras compositiones prophylacticas) habet multa è supra comprehensis medicamentis, & alia ferè piperata & sudorem moventia, ideóque si intra modum à veteribus præscriptum *i.e.* ad fabæ Ægyptiæ magnitudinem detur, in gravibus variolarum symptomatis valdè accomodatum medicamentum est.

At quid sibi velit illa incredibilis audacia quorundam nostrorum hominum, planè nescio; nempe Theriacarum modum, eúmque quotidianum in variolis ad ℈iiii ex bolo extendere. Audi Zebizium, qui de variolis longe omnium doctissimè ac uberrimè scripsit (*auct. ad dis.* 6.) antidota ac alexiphamarca illa magna, ut Theriaca, Mithridatium, elect. de ovo, Dioscordium Fracastorii, *&c.* etsi sudores potenter moveant, variolis tamen minimè, ob caloris acrimoniam [certè dosi supra modum aucta, ut nostris hominibus placuit) convenire videntur.

7. *Acidi* quilibet succi sive fructuum, sive Vitrioli. *Vitriolum Sulphur.*

Hi autem succi, nempe acetositatis citri & granatorum & similium præcipuam commendationem apud Arabes in Variolis habent. eorum autem ratio à Priscis petenda est. malum *citrium*, inquit Dioscorides, bibitum venenis resistit. mala *punica* acida æstuanti stomacho auxiliantur. Urinam cient, *i. e.* promovent excretionem & fervorem temperant; certè in primis Variolarum temporibus.

Vitriolum. Sulphur: utriusque spiritus acidus.

Ita autem de iis perhibent veteres. Atramentum sutorium (χαλκάνθος) ex aceto ad venenum. Omphacium; sive succus uvæ acerbæ & viridis ex æneo vase ad mellaginem ad solem inspissatus, quo *admodum diluto*, inquit Dioscorides, & pauco utendum. contra Tonsillas, uvam, oris ulcera. In hoc verò numero sunt *Calcitis*, *Mysysory*; nempe singula ejusdem familiæ medicamenta, *privatim ad venena*; ad *Herpetas* & *Erysipelata*, ad sanguinis *eruptiones*, Alexipharmaca & Mithridatica.

Sulphur vivum inest Mithridatio Galeni; id verò ex Dioscoride patet, fuisse quoddam Vitrioli Martis genus scilicet splendido colore, & translucens; & revera quod ex Indiâ Orientali habemus, ex *flavo-subviridi* est; & pellucet

instar

instar Vitrioli. Verum suspicor equidem ipsum Martis Vitriolum ex quo noster spiritus acidus confici solet, antiquis minimè, nisi in hujusmodi sulphure, cognitum fuisse. Sulphur autem eundem spiritum acidum æquè dat, ac ipsum Vitriolum. Verùm istiusmodi spiritûs virtutes ex Priscis, non à Chymicis petendæ sunt, quatenus solus Pyrites ferreus sive metallum ferri Sulphur & Vitriolum edat.

Sulphur itaque, quatenus ad Variolas efficax est, à Dioscoride dicitur *celeriter maturare*. Itemque ad lepras & lichenas confert Scorpionum privatim ictibus medetur pruritum totius corporis sedat.

Igitur acidum è sulphure & vitriolo duplici nomine ad Variolas accommodatur quatenus privatim venenatorum morsibus auxilietur, & opio exhibito antidotum sit 2.

Hæc autem medicamenta, non hujus diei sunt, ut nos persuaderent vani homines, sed temporiùs in hoc certè seculo ineunte variolis adhibita sunt; nempe ex analogiâ acidorum succorum liberaliùs præscriptorum ab Arabibus. ut palam est ex Mayerni praxi, *i. e.* (consultationibus ad injuriam famæ tanti viri decurtatis) in Variolis evulgatâ.

1 Acetum in quo ferri stercus, quòd σκωρίαν Græci vocant, ustum prius infervescat sæpius, & ita detur ad Aconitum. *Scrib. Larg.*

2. Proprie ad eas pustulas, quæ bufantes malè habent, lapis, quem Pyriten vocant, cum amaris nucibus miscetur. *C. Celsus.*

3. Acetum calidum potum, inquit Dioscorides, adversus omnia venena efficax est, præsertim contra *Aconitum*.

FINIS.

